

NETTARIA

Jan B. Hurych

OBSAH

- Úvod
- Proč jsme ztratili naše "N"?
- Komentáře z roku 1998
- Litera scripta manet.
- Dva soupeři
- Komentáře z roku 1999
- Civilizace • Proč jsem se nestal politikem
- Jak a kdy kritizovat
- Komentáře z roku 2000
- K čemu je umění?
- Memento mori
- Konec světa se blíží
- Komentáře z roku 2001
- Počátkové naší inteligence
- Mít či nemít?
- Dar či trest?
- Paradoxy a paradigmata

Eseje a fejetony z Hurontarie. Grafika je též autorova.

Copyright Jan B. Hurych. Kopírování tohoto materiálu není dovoleno. Pro přetisk, publikování nebo jinou reprodukci, ať už vcelku nebo jen zčásti, je třeba nejdříve získat svolení autora. Všechna jména osob a institucí jsou fiktivní vyjma tam, kde je vyloženo stanoveno jinak. >

**POKUD SE VÁM TATO KNIHA LÍBILA, NAVŠTIVTE KNIHY OFF-LINE,
ke stažení zdarma, pro PC i čtečky na: <http://hurontaria.baf.cz/KNIHY/>**

ÚVOD.

Když začala v roce 1998 - v lednu to bylo - vycházet Hurontaria, měl jsem za sebou už publikování řady článků i povídek v časopisech i na Netu, ale jinak to bylo poprvé, že jsem si troufal na celý časopis :-). Opuncoval jsem ho jakožto Kanadsko-český občasník, kterýžto podtitulek jsme později změnil na "Kanadsko-český literární měsíčník" (jeho anglickou verzi jsem nazval poněkud vtipněji "Canadian Czech-out Enzine"). Ta literatura měla naznačit, že máme trochu vážnější náplň než běžná netová periodika, ale kromě literatury tam bylo i mnoho jiného: reportáže, úvahy, skeče i technické články. Později jsem - do anglické části - přidal i různá interview s netovými osobnostmi (např. objevitelem Haleho komety, spisovatelem Pratchettem či darwinistou Dawkinsem. A protože naši čtenáři už byli většinou "netově gramotní" uváděl jsem tam i posudky na různý frýver (freeware) a i jiné technické články.

Anglická HURONTARIA vycházela dva roky, česká čtyři. Původní jméno "Hurontarian" jsem opustil už po dvou měsících (viz článek v této knize: "Jak jsme ztratili naše "N"). A dobré české duše si jméno navíc počeštili na "Hurontárie". Ve špičkové době jsme měli skoro tisíc subskribentů na náš Bulletin; kolik jich to četlo navíc nevím, odhaduji to ale podle dopisů nejméně na další tisícovku. Také jsme měli na nás linky na různých sajtech po celém světě, v jedné době i něco málo přes šedesát. Popularita Hurontarie a zájem o ilustrace mě vedla k dalšímu časopisu, PŘÍLOŽNÍKU. Zatímco Hurontaria byla jeden fajl se vším všudy, takže se dala dobře uložit a případně vytisknout, Příložník měl deset různých souborů, takže si čtenáři uložili nebo vytiskli jen články o které měl zájem. Nu a byla tam spousta obrázků, což mi umožnilo tam přidávat i cestopisy s fotkami i moji vlastní elektronickou grafiku.

Pochopitelně mě už to brzy začalo časově zatěžovat a jeden časopis musel vzít za své. Přesto na Hurontarii vzpomínám rád a stále ještě dostávám dopisy od lidí, kteří ji nacházejí v našem archivu. A je jich pořád ještě tolik, že jsem tam musel opravit i mou starou e-mailovou adresu. Stále jsem to oddaloval - co chcete, archiv je archiv - ale po tom, když jeden čtenář v Americe objevil můj článek o našem prvním českém nositeli zlatého Oskara (byl to můj spolužák ze školy, Ivan Jandl) a chtěl se mě na to zeptat, protože nikde jinde informace nebyla, konečně jsem se rozhoupal. Sháněl totiž mou novou adresu hledačkou po Netu a vypadalo to, jako když ji úspěšně utajují :-).

To mě také přivedlo na nápad, dát dohromady tuto knihu. Povídky z Hurontarie už různě vyšly v knihách naší edice KNIHY OFF-LINE, většinou v Klubu čtenářů KČK, ale eseje, fejetony a glosy ještě ne. I přepadla mě nostalgie, že tomu tak není. Pravda, některé ty eseje si našly cestu do Neviditelného Psa i jiných netových periodik, ale většina z nich už tam není, ani v archivu. Přidal jsem zde ještě i naše komentáře, které jsou také historickým zrcadlem té doby: o Netu, o literatuře, o technice, vědě i literatuře. Nu a ještě linky na *frývér*, tj. softvér zdarma, většinu kterého totiž ještě stále používám (některý adresy už neplatí, ale programy najdete v jiných archivech, případně novější verze). Jako humornou přílohu jsem také ještě přilepil všechny výroky našeho net-opičáka Chuckeyho, nazvané "Paradoxy a paradigmatata".

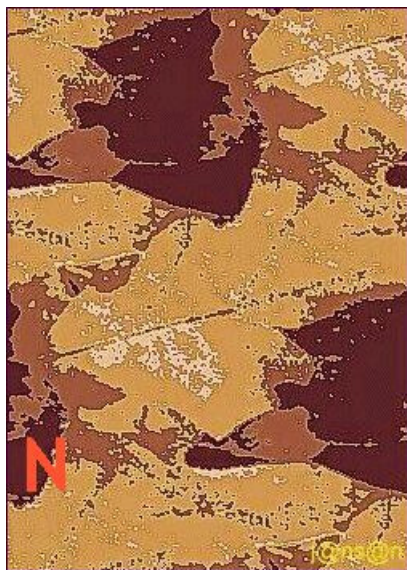
NETTARIA je tedy ukázka toho, co se kdysi zachytilo v síti (tj. netu) Internetu. Bylo to období, kdy ještě Internet nebyl zkomercializován ani zpolitizován. A právě proto bychom si na to měli někdy alespoň zavzpomínat . . .

j@ns@n

PROČ JSME ZTRATILI NAŠE "N"?

(aneb Záhadná Mary Browningová)

Ne, vůbec jsem s ní o tom nemluvil, ani jsme si nepsali. Jak také - Mary Browningová už totiž nežije. A přece, nebýt jí, mohl si náš HURONTARIAN klidně nechat svoje "N".

Snad ale abych začal od začátku: jak jste si už všimli, jsem člověk zvědavý - opravuji: chtěl jsem říci zvědavý. A tak se nemůže nikdo divit, že jsem si v záchvatu ješitnosti *zabrowzdil* po NETu, abych viděl, zda jsme se už zviditelnili na internetových hledačkách.

Jednotlivé nálezy se začaly vesele kupit na obrazovkách, řádek za řádkem. A hele, všichni naši dobří přátelé: Neviditelný Pes, Amberzine, Kanadské Listy a dokonce i Hurontel, náš servít, pardon, server. Bylo to milé, ale najednou - počkat, co je tohle?

...*Rodinná Stránka Family Brown*... Ťuknu na *Find*, abych se dověděl, co tam píší a hle, tam se objeví jméno Mary Browningové, datum 1995 a ještě *Hurontarian*! Moment, jak mohla už v roce 1995 ta paní vědět, jak nazvu náš občasník, když já to ještě nevěděl ani v prosinci loňského roku? Prosím, nevádí mi, že se někdo, kdo je ještě navíc jenom "*Browning*" (hnědnoucí) počítá také mezi úplně "*Brown*", to je jejich věc, ale *Hurontarian* je náš a jen náš. Leda, že by to datum znamenalo úmrtí - pak by to ovšem mohlo být jen poselství z onoho světa. No jo, ale proč mi to posílá zrovna přes Internet? Naštěstí tam bylo ještě jméno jakéhosi městečka v Ontariu. Tak jsem tam napsal, pro jistotu hned na dvě různé netové stránky. Odpovědi přišly brzo, ale obě byly negativní. Jen jedna naznačovala, že by ten *Hurontarian* mohl být něco jako obyvatel Hurontaria. *Hurontario* je totiž oblast mezi jezery Huronem a Ontariem.

Zde ale musím odbočit a vysvětlit, jak jsem na ten název přišel já. Tedy po pravdě řečeno vlastně nemusím, ale já si myslím, že to čtenářům dlužím. Pokud jste četli povídku Mr. Hurontario v prvním čísle tohoto netového *enzínu* (jak se to řekne v češtině?) pak asi víte, že *Hurontario* bylo podle Filipa Martince vymyšlené místo, do kterého se utíkal, když na něj začal působit smutek po domově. Říkal si dokonce "první občan Hurontaria". A teď mi někdo bude tvrdit, že Mary Browningová tam patřila také?

Poslal jsem tedy dopis přímo na "rodinu" Brownových - to jsou ti, kterým nestačí, že jich je na světě pár milionů, oni to ještě chtějí přesně spočítat - a jejich odpověď mi pomohla záhadu vyřešit. Dali mi adresu jejich dopisovatele z Ontaria, který mi lehce vysvětlil, že tu noticku našel v úmrtí rubrice nedělní přílohy jedné novin, přílohy nazvané, ano, nazvané *Hurontarian*. Bylo mi, jako kdyby mi někdo vrazil nůž do srdce, nebo kam se vlastně takový nůž vráží, možná i do zad. Že bychom byli s naším nápadem až druzí? Další výzkum potvrdil, že starodávný název pro oblast mezi jezery

Huronským a Ontárijským byl kdysi opravdu *Hurontario* a její obyvatel by tedy měl být Hurontarián...

Cože? Dobrá, dobrá, nemusíte ještě tím nožem v ráně otáčet, i tak to dost bolí. Co ale teď? Změnit jméno? No proč ne, ale na jaké? *Hurontarians* - to by pořád jen připomínalo starou bolest. *Hurontario* - to už má jedna ulice v Mississauze, obchod hudebními nástroji, jedna internetová centrála a patrně desítky dalších. *New Hurontarian* - ne, ne, to je příliš zřejmá záplata. A co takhle HURONTARIA, vždyť i Atlantida přece končí na "a"? HURONTARIA, vybájená Filipova země, kam se můžeme utéct, když nás šéf terorizuje, soused otravuje s plotem a manželka už zase kárá. Když si i Terry Pratchett může vymyslet svoji Zeměplochu, proč ne my? Pravda, tu naši si může někdo poplést, ale vždyť i Čechy se anglicky řeknou Bohemia, ačkoliv tam už žádní keltští Boimové nežijí.

No dobře, ale co když někomu ze čtenářů to "N" bude přece jen chybět? Lehká pomoc: tak si ho tam může připsat, ať už v duchu anebo tužkou, případně fixem na obrazovku. Ostatně je to naposled, co takhle odhazujeme písmeno, protože kdybychom pořád pokračovali, nezbylo by nám nakonec ani to "H".

A ti, co se s tím nemohou smířit, se budou muset bohužel zase spokojit jen s denním tiskem na Netu a dobře jim tak. Podobně i ti, kteří nepřenesou přes srdce to, že tím také náš časopis jaksi změnil i sex. A podle mého minulého článku o změně paradigmat půjdeme ještě dál. Ano, je tu i nový reklamní slogan: *HURONTARIA - časopis, který není pro každého.*" Ale nezní to náhodou příliš snobsky?" ozval se zase čertík vzadu, ale na to už jsem měl pro něj připravenou odpověď: "Leda tak zase snobům - cožpak existuje časopis, který je absolutně pro každého?"

A tu jsem si vzpomněl i na to, jak jsem se v Kanadských Listech, v článku "Poslední zlatá horečka v Kanadě", zmínil o Charlie Wilsonovi, který na severu Ontaria zřizoval flotilu motorových člunů, kterými by dopravoval zásoby pro zlatokopy. Stalo se mu totiž, že při křtění svých člunů se jeden jaksi nekvalifikoval: jméno *VULCAN* už totiž měl někde v Kanadě nějaký jiný člun. Škot Charlie ale už koupil předem ta pozlacená písmena, se kterých se sestaví jméno a pak se přibije na příď. A tak s vynalézavostí vlastní příslušníkům jeho národa prostě jednotlivá písmena přeházal tak, aby vzniklo nové jméno: *CANVUL*. Pravda, v češtině to zní trochu legračně, ale uznejte, že proti Charliemu jsme s naším odhozeným "N" úplní břídilové!

KOMENTÁŘE Z ROKU 1998

Ustavičný spěch v ustavičném kolotoči - to je opravdu vše, co dnes od života můžeme očekávat? Je život skutečně tak krátký, že nemáme čas se posadit a zamyslet se, a to až do té doby, kdy už je na to pozdě? Připomíná mi to jednu starou bajkou o pavíanech:

Někde dole v Africe je na kopci osamělý strom a na něm žije stádo opic. Nemají celkem nic lepšího na práci, než klátit nohama a diskutovat o počasí. Náhle jeden opičák skočí na zem a rozběhne se jako blázen dolů z kopce. A naráz všechny opice následují jeho příklad. Po nějaké době se opičák nečekaně zastaví, ale celé stádo běží dál a podupe ho. Jen jediná opice se vrátí k zraněnému kamarádovi a ptá se ho s údivem: "Proč jsi se proboha zastavil? "No to je tak," vysvětluje mu ten umírající opičák, "já jsem si uvědomil, že vlastně nevím, kam běžím . . ."

Tak jsme toho od vánoc prožili zatím dost: ledové bouře v Quebecu a Ontariu, čeká se výbuch nějaké sopky a bůhví, čeho ještě. Někdo říká, že to má na svědomí El Niño, jiný, že se naklonila osa Jupitera, ostatní to svádějí na skleníkový efekt. A ti největší pesimisté zase tvrdí, že přichází (také zase) konec světa. No to by mi ještě tak scházelo, zrovna teď, když si konečně mohu užívat svou těžce zaslouženou penzi! Taková věc se může stát jenom mně! To mi řekněte, kam mi pak budou posílat šek? Už je vidím, jak mi napíšu, že musím zaškrtnout buď:

- a) nebe, nebo
- b) peklo, nebo
- c) jiné místo (v tomto případě si to sice mohu nechat dát posílat do místní banky v novém místě, ale musím od nich předem dostat číslo konta a potvrzení. A mají vůbec v očištcí e-mail?

Ne, že by bylo málo novinek, ale ne všechny se nás jaksi týkají - já říkám, že fakta si mě nevybírají, ona se mi prostě "stávají". Takže vybírat si je musím pak už sám. Výhodou požehnaného stáří je také to, že vůbec nemusí být požehnané, ono může dokonce být i před tím žehem. A protože, jak říká Murphy, žádný dobrý skutek nezůstane nepotrestán, je jasno, že si to stejně vždycky odnesu, ať dělám, co dělám. Ale zatímco já se tu vypovídávám, vy byste asi radši chtěli vědět, proč jsme vlastně zkrátili jméno našeho občasníku - ano, my ho prosím nezměnili, my ho jen na jednom konci *zcvrkli* (šest souhlásek za sebou, to je, co?) o jedno písmeno. Mohl bych říci, že důvody byly hlavně ekonomické, ale proč bych po dlouhé době zase jednou neřekl pravdu? Už proto, že v tomto případě šlo jasně o poselství z onoho světa - ano, způsobila to Mary Browningová (viz předešlý článek).

Tentokrát se soustředíme na věci technického rázu. Tak především jsme oddělili anglickou a českou část, takže každá má svůj samostatný dokument. Stránka se "naláduje" dvakrát rychleji a pokud chcete

ušetřit čas na NETu, můžete si celé číslo uložit (nejlépe v HTML formátu) a přečíst v klidu, později a levněji, bez Netu. Stránku si totiž můžete vybavit opět browserem (už na to vymysleli český název - prohlížeč - navrhoval jsem brouzdat, ale neprošlo to). Ovšem chcete-li tam mít i obrázky, tyto se musí uložit extra a do stejné directory (složky). Jak? Ťuknete pravým tlačítkem myši na obrázek, objeví se menu a pak na "Save picture as". Tady jich ovšem moc nevedeme, obrázky jsou jako stáří: žerou hrozně paměť a čas :-).

Co platí o čtení, platí i o tisku, navíc se dá teď každé číslo celé vytisknout naráz a zvlášť. Jinak nás potěšilo, že nabíráme čtenáře po Evropě i obou Amerikách a jednáme teď o linku do Wilsonu (The Capital of Czech Kansas) i jinam. Přibrali jsem také nový mirror. Proč? Rychlost přístupu na jednotlivá místa není stejná a závisí převážně na místním času, takže jeden z nich bude pro vás rychlejší. Zapište si prosím ten link do vašich bookmárků. Také bude teď česká část HURONTARIE vycházet ve dvou verzích - v CE1250 (Windows) a "Bez diakritiky", to ještě pro ty, co češtinu nemají.

Snad ještě jedna věc: V Hurontarii najdete nejen oddechové čtení, ale i spoustu výrazů, které nejsou podle PČP (Pravidel českého pravopisu). To proto, že čeština je jazyk nejen živý, ale i vtipný. Koneckonců dnešní čeština se datuje vlastně od doby českých buditelů, kteří jí dali její moderní formu. Ti nám to určitě odpustí, neboť to tehdy sami dělali také. Co by nám ovšem neodpustili, jsou překlepy, takže v tom se rozhodně chceme polepšit.

Ovšem, věci se stávají. To není omluva, jen fakt: málem jsem toto páté číslo nedokončil. Málem: přiskřípnul jsem si totiž nerv, co jde z páteře a pak jsem se za pomoci mé ženy Ati hodinu dostával do našeho auta, protože jsem byl příliš pyšný, než abych zavolal sanitku. Na pohotovostním oddělení naší malé nemocnice bylo zatím rušno: byl tam jen jedna doktorka a zrovna měli nějaký komplikovaný porod. Takže jsme čekali další dvě hodiny a věřte mi, byly to nejdelší dvě hodiny v mém životě . . . Ale to je v pořádku. Nový život má přednost, tedy alespoň by měl mít. Pak mi dali injekci, absolvoval jsem jeden bolestivý převoz domů a strávil jsem noc napolo stoje, napolo se opíraje o berle. Berle, které jsme si výhodně schovali od lyžařské nehody mé ženy, mi totiž pomohly snížit váhu horní pŕlky mého torza, jelikož jsem si nemohl ani lehnout, ani sednout a bez nich dokonce ani ne stát. Ještě nyní, po dohotovení tohoto čísla Hurontarie, mám nějakou bolest jako upomínku, abych byl příště opatrnější. Takže je-li konec dobrý, vše je dobré a hádám, že to byla potřebná lekce, aby si člověk zase jednou pozměnil svoje pořadí důležitostí, tj. priorit. Protože život nepočká, akle klidně si zatím pokračuje dál.

Asi jste si minule všimli, že jsme na titulní stránce přidali abecední rejstřík - v tom chceme také dále pokračovat. K druhému mirroru v Idahu teď přirostl třetí, v Německu, pro naše čtenáře v Evropě. Jde o to, abyste si našli ten rychlejší mirror pro tu kterou denní dobu na

Také se dost rozrůstáme: čtenáři a linky na Hurontarii přibývají, ale o tom si můžete přečíst, když se zapíšete na náš pravidelný bulletin, kterým oznamujeme vydání nového čísla. Snažíme se také získat čtenáře, kteří si chtějí procvičit svoji znalost angličtiny či češtiny zajímavým čtením. K tomu nám pomáhají linky u cestovních kancelářích a na univerzitách a školách.

Také rádi posíláte "digitální" pohlednice? Pak jste jistě unaveni tím bohatým výběrem a komplikovaným menu, kde si musíte všecko naprogramovat, včetně barvy pozadí, teda stránky, že ano.

Po dlouhém dumání - a dokonce i přemýšlení - pro vás vymyslel náš redaktor originální řešení: jedna, kompletně univerzální pohlednice, kde se nemusíte zdržovat tím, jestli je adresát Mr, Mrs, Miss nebo Ms, a vlastně vůbec ničím. Nebyl to ovšem tak úplně jen jeho nápad, přišel jsem na něj cestou z Toronto, když zašel do zájezdní restaurace, kde měli na jídelním lístku jen jedno jídlo :-).

Jak originální, řekl si a tady to máte: už dnes můžete z Hurontarie poslat pohlednici svým přátelům. Platit nemusíte nic, je tam už i známka, pohlednice je dvoujazyčná a navíc má návod, jak ji poslat dál. Pravda, tak úplně zadarmo to není, děláte tím vlastně Hurontarii reklamu, ale zato se z toho vůbec neplatí daně. Takže jich pošlete co nejvíc a potěšte se něčím, co je v našem komplikovaném světě zcela unikátní: prefabrikovanou univerzální elektronickou pohlednicí, na kterou svět dosud marně čekal!

Někdy, když dokončuji nové číslo, tak si říkám: co bych asi tak zajímavého dal ještě do komentáře? A většinou mě nic nenapadne a pak je ten komentář jen takový malý sirotek odbývaný. Jednou mi napadlo, že bych třeba mohl napsat, co se mi za ty tři týdny stalo zajímavého - ale na to by tu zase nebylo dost místa. No to trochu (chci říci hodně) přeháním, tolik se toho zase nestalo, ale vůbec mě to nemrzí. Jak už to napsal Hašek: "Lidský život je tak složitý, že proti tomu život člověka je úplně nic".

Nedávno se mi stalo, že se mi už dlouho nějak nic nestalo. Ale to záleží čistě na tom, jakou důležitost tomu čemu přikládám, že ano. Abych zase citoval Haška: "Ať si bylo, jak si bylo, přece nikdy nebylo, aby jaksi nebylo". To je právě ta relativita: stávají se totiž buď a) *dobré* nebo za b) *zlé* věci. A nestane-li se, co jste očekávali, pak je to naopak v případě a) *zlé* a v případě b) *dobré*. No a tady je ten problém: jak může být dobré to, co vůbec neexistuje nebo špatné to, co se vůbec nestalo? Ale radši už té filozofie nechám - nebude to ani dobré, ani zlé, ale bude to tak rozhodně lepší :-).

Nepsali o tom v novinách, nemluvili o tom v televizi a nenašli byste to v Internetu. A ještě dodám, že za všechno může náš pes Tara. Abyste rozuměli, někdy se díváme na filmy v televizi až do půlnoci - a pak ovšem musím jít ven, vyvenčit psa. Je to funkce VELMI důležitá, takže ji rodina svěruje jen mě. Ne že bych to dělal rád, spíše naopak. Ale má to i svoje výhody, ač by se to na první pohled nezdálo...

Minulý týden se to stalo. Vyjdeme spolu ven a spěcháme do místa, která si Tara kdysi pro onen účel vybrala - proč, to nevím, ale chodí tam od té doby pořád. Spěcháme, protože už také vždycky oba pospícháme spát. Pohlédnu na oblohu - dělám to vždycky, snažím se totiž přijít na způsob, jak se dá z pozice Velkého vozu odhadnout, kolik je asi hodin. Je to věc, která se vám může hodit, když zabloudíte v divočině a nemáte hodinky. Bohužel to ve dne už tak dobře nepracuje. Pohlédnu tedy na nebe a co vidím: nádherná, nevídaná *polární záře*. Věc tedy celkem nezvyklá - žijeme na 45 rovnoběžce (i Praha je výše, na padesáté) a záři vidíme možná jen tak tři, čtyři dny v roce a to ještě bídně.

Když říkám nádherná, myslím to relativně i absolutně. Viděl jsem krásné záře v Saskatoonu, který je 52 stupni severní výšky a později i jiné, na ještě výše položených místech, ale ještě nikdy ne takovou. Sluneční aktivita musela být v tom okamžiku značná. Závěsy, záclony, prameny, paprsky, prostě měla všechny možné tvary jako podle slovníku. Světelné jety nám střílely ohromou rychlostí nad hlavou, přes půlku nebe, až k měsíci - ten byl v úplňku a byla bezoblačná noc - a vypadalo to, jako když začala *Válka Světů* podle H.G.Wellse. Rychle jsem zavolaal Aťu, aby se pokochala pohledem. Oba jsme tam stáli jako jelimánci a čuměli a nemohli se vynadívát. Za čtvrt hodiny byl konec. Byl jsem pak za ten

spektákl manželkou ještě pochválen a bylo mi dovoleno, že mohu i nadále se psem chodit ven, každou noc. No řekněte, není to nádhera?

Je čas oslavovat: toto je už 1010-té číslo. Ne, to není překlep, to je jen desítkové číslo 10 vyjádřené v dvojkové, neboli binární soustavě. Znamená to tedy, že už jsme - a to vlastně bez povšimnutí! - minuli hurontárijská čísla 10,100,1000 (tj. 2,4,8), teda ovšem zase jen v dvojkové soustavě. Z toho lze učinit dva závěry: čísla si lze vykládat různě. Život by se skládal ze samých oslav, kdybychom všichni používali jen dvojkovou soustavu. Na druhé straně bychom ale pak všichni měli jen dva prsty a ne deset. Vlastně ne: měli bychom na jedné ruce jeden prst a na druhé žádný, tedy nulu.

Nu nechme toho zapřahání vozu před koně - vidíte, tady je to zas: jak to vlastně víme, že kůň lépe táhne, než tlačí? Pravda je, že prostě všechno je relativní, i ta relativnost. Podobně je to i s imaginárními čísly: všechna čísla jsou vlastně imaginární (tj. jen v představě). Nula je imaginární: už jste někdy viděli nulu jablek? Obzvláště imaginární je ovšem nula v desítce - deset jablek není jedno jablko a nulové jablko, ale naznačuje se tím, že zatímco desítku tu máme jednu, jednotek nad deset tu nemáme žádnou (nebo jak říkají v angličtině "máme žádnou").

A nakonec i ta naše "obyčejná" čísla jsou jen imaginární. Viděli jste už někdy "pět?" Číslo pět vlastně nic není - není to osoba, zvíře ani věc, je to abstrakce. To jen matematici říkají pět a neříkají čeho. Řeknou vám třeba: 5 a 5 je 10. A my jim to ještě věříme! A přitom to nemusí být vůbec pravda! 5 a 5 je totiž 12! Dobrá, jen v osmičkové soustavě, ale jak vidíte, oni předpokládají, že my víme, kterou soustavu myslí. Na druhé straně vám řeknou 1 a 1 je 10! Pravda, jen v dvojkové soustavě, tedy není to samé číslo 10, co vidíte v záhlaví tohoto "Číslo 10" Hurontarie. Prostě 10 není 10 - dá se vůbec ještě něčemu na světě věřit?

Jakkoliv jsem se to snažil utajit, HURONTARIA opravdu vychází v malém městečku na břehu Huronského jezera v Ontariu, tedy v tom onatriu, co je v Kanadě (ono je také jedno Ontario v Oregonu, ovšem to není provincie, ale jen město). Naše městečko se nazývá *Kincardine* a koncem tohoto měsíce oslaví 150 let své existence. Naše *county* (tj. něco jako kraj) se jmenuje *Bruce*, což je jméno jednoho ze skotských králů, a to samotné už vám asi řekne, kolik skotských osadníků tady máme. Je jich tu dost: nejen na vyplnění známé *Kinkardinské skotské dudácké kapely*, ale ještě celé hlavní ulice - každou letní sobotu totiž kapela pochoduje městem a my všichni diváci se k ní pak ještě přidáme. Pochopitelně, ne všichni jsme Skoti původem - mě například lidé považují za Skota, jen když dávám spropitné. Přišli jsme sem sice z různých konců této kosmické lodi, která si říká Země, ale přesto všichni máme rádi dobrou muziku.

Kincardine (dříve Penetangore) bývalo na začátku tohoto století velmi známý přístav, to ještě když se škunery vesele proháněly po Huronu. Náš maják (postavený v roce 1880 a stále ještě pracující) je vlastně ten nejznámější na Huronu. Vypráví se, že v roce 1856 sem přišla rodina Donalda Sinclaira z ostrova *Skye* (proslulého z historie svým "Bonnie" princem Charliem). Jejich loď však nemohla díky bouři a tmě najít cestu. A tak Donald sebral své dudy a hrál na ně jednu takou tu smutnou neboli lament, neboť se mu zdálo, že je vše ztraceno. Brzo mu ale na břehu podobně odpověděl jiný dudák v Kincardinu. Není třeba dodávat, že pak skutečně přístav našli, ale záhadného dudáka už ne. Ještě dnes ho však můžete slyšet a vidět jeho siluetu na věži majáku. Někteří říkají, že je to někdo z naší kapely, ale jiní by vám přísahali, že je to duch, který tehdy zachránil loď starého Donalda.

Huronské jezero je třetí největší na světě (nepočítáme-li Kaspické a Aralské, která si navíc říkají "moře") a má ze všech největší "sladkovodní" ostrov (Manitoulin Island). Na podzim jsou na jezeře bouře stejně divoké jako v Severním Atlantiku. Jestli mi nevěříte, zeptejte se kapitánů zámořských lodí, které tu na našem jezeře také uvidíte, neboť se sem dostanou přes celou řadu průplavů.

Nemám rád války, hlavně proto, že mi vždycky hned předem řeknou, komu mám fandit. Pochopitelně vždycky jenom jedné straně, takže mě překvapilo, že najednou musím být na obou stranách - ano, mám na mysli válku Microsoftu s Netscapem a naopak.

Abyste rozuměli: klidně jsem si tady tvořil Hurontarii, jedenáct čísel (tj. dvacet dva půlčísel krát čtyři sajty = 88 fajlů neboli po česku souborů). Vytvářel jsem je na Billyho (rozuměj Gatese, ne Clintona) Exploreru, když mi Bruce Burrell upozornil, že v Neckejp to jaksi nevypadá tak, jak jsem mu předtím v dopise naznačil. Naláduju tedy pracně Neckejp a co vidím: on má pravdu. Některé texty jsou modré, jiné červené, tučné, centrované na střed a ne od kraje, prostě hrůza webmajstrů.

Hned se ale přiznávám, že to vlastně byla moje chyba, ony ty různé HTML tagy se musí správně *nestovat*, tj. uhnízdit přesně v pořadí, asi jako proslulé *for-next* smyčky. Explorer mi to prominul, Neckejp ne. Ale pořádek je pořádek, těm, co mají Neckejp se dodatečně omlouvám, těm druhým ne - ti to měli dobře. Jako trest jsem si uložil, že všechny fajly předělám, to mě alespoň naučí být pořádným. Což jsme také udělal, texty článků jsou teď černé, aby se na barevném pozadí daly dobře vidět a tisknout.

Poučení? Nikdo si mi nestěžoval - asi protože si všichni mysleli, že to tak má být. Takže když se vám něco nezdá, napište mi, rád dopisy nejen čtu, ale i na ně odpovídám.

Musím si s Vámi sdělit jednu velkou radost. Přijel k nám Jarda Bujas s paní a ukázal mi, jak chytat na Internet české rádio a *Eldorádio*. Pravda, potřebujete k tomu ještě program *Real Audio*, ten si ale můžete naladovat zdarma. A pochopitelně musíte mít ve vašem počítači patřičnou zvukovou kartu a reproduktor (případně dva, vysílá se mono i stereo). Pro toho, kdo až dodnes chytal český rozhlas na krátké vlny, nebo ho vůbec nemohl chytit (jako my na severu Kanady), je to neuvěřitelný pokrok. Zvuk je to jako kdybyste to chytali v Praze a náládově se tam přenesete hned. Však jsem to také u nás namontoval v různých místech po domě jako rozhlas po drátě. Pořady jsou opravdu výborné: rozhovory, hudba, četba - ale co bych to chválil, poslechněte si to sami.

S tím programem Real Audio dostanete i řadu naprogramovaných stanic v Severní Americe a jinde, takže si přijdou na své i ti, kteří zase naopak chtějí poslouchat třeba něco z Ameriky, *country music* z Kanady - CBC tam uvedené jsou totiž kanadské stanice - sportovní kanály a dokonce video zprávy CNN.

Ještě jedna soutěž: Jistě jste si už všimli v našem čísle onoho ironického opičáka či opice, který/která má ke všemu jen ironické poznámky. Nuže napište nám (do konce října), o jaký druh opice jde (napovím: kočkodan to není) a z těch, kdo to uhodnou, vylosujeme výherce, který pak dá našemu opovi či opě (ten op, ta opa!) jméno podle své volby. Pochopitelně jen to křestní, aby nás nikdo nežaloval. . .

Tremping - originální české hnutí, které neztratilo nic s věkem a přežilo německou i ruskou okupaci. Připomínám si to, když poslouchám zde už dříve zmíněné Eldorado a o českých trampech najdeme už mnoho i na Netu. Bylo to tuším někdy v červnu, kdy jsem tam našel časopis Trampská nit, vydávaný ve Francii a hned jsem také jeho webmastrovi Lucovi napsal. Odpověď jsem nedostal a po čase jsem na to zapomněl. Až nedávno mi přišel od něj dopis přes Mirka Koláře z Manitoby, že se mu jeho odpověď vrátila nepřijatá od našeho serveru, že prý náš server nepřijímá *junk mail*. Hrozně mě to rozčililo, asi ještě víc než jeho, že se ti "našinci" tak zachovali. Hned jsem jim také napsal a vynadal. Hájili se tím, že prý jim přišlo odtamtud od nějakého hakera "milión dopisů", zaseklo jim to server a tak po opakování celou jejich doménu zablokovali. Už to zatím odblokovali a Lucovi ovšem patří medaile za vytrvalost. Ale proto to nepišu: časopis *Trampská Nit* je totiž velice zajímavý časopis, kromě různých adres a dat potlachů tam najdete i články, vtipy, reportáže.

Soutěž o našeho ironického opičáka či opici, který/ktará má ke všemu jen ironické poznámky pokračuje. Napište nám (do konce října), o jaký druh opice jde (napovím: kočkodan to není) a z těch, kdo to uhodnou, vylosujeme výherce/výherkyni, který/ktará pak dá našemu opovi či opě (ten op, ta opa) jméno podle své volby. Pochopitelně jen to křestní, aby nás pak nikdo nežaloval. . .

Tak jsem se podíval do seznamu a už má na nás linky víc než 65 stránek a podstránek na WEBu. Propagují nás také *Britské Listy*, *Kanadské Listy* a řada knihoven, cestovek a univerzit. Nezapírám, psal jsem různé dopisy, abych mým známým i neznámým řekl o Hurontarii, ale dobrá polovička linků vznikla sama od sebe, dokonce aniž bych to věděl. Jak jsem je objevil? Lehce, vezmete si nějakou hledačku na WEBu, třeba Altavista, vyřukáte *Hurontaria* a už to jede. Asi třetina linků je v Čechách a zbytek všude možně a nemožně po světě. A vám všem, kdo jste se zasloužili, můj srdečný dík.

Snad jen na vysvětlenou, pozdě ale přece - proč je vlastně Hurontarie dvoujazyčná? Totiž ona není, ona jen používá dva jazyky. Dvoujazyčná by byla, kdyby jedna půlka byl překlad druhé. Toho jsem se chtěl vyvarovat, protože skoro třetina našich čtenářů je dvoujazyčná a tak bychom je jaksi ošidili. Proč vůbec vznikla anglická část? To je jako v tom vtipu z filmu "Sedm statečných", kde muž, který skočil do kaktusů prohlásil, že "to byl jen takový nápad". Šlo mi o propagaci českého jazyka a vůbec myšlení po světě a jak jsem s hrůzou zjistil, ne všichni tam umí česky. Měl jsem ale pár povídek napsaných v angličtině ještě ze spisovatelského *workshopu* v Saskatoonu, tož jsem je tam šoupl a aby se jim moc nestýskalo, přidal jsem nějaký ten článek a sem tam i poesii. To stačilo na pár čísel, pak jsem zase ovšem musel začít psát všecko zbrusu nové.

Abych toho ale zase tolik psát nemusel, vymyslel jsem tam dávat interview, kde mi polovičku píše vlastně někdo jiný. Navíc mi, jako každému, kdo se někdy usadil v cizině a má tím pádem rozpolcenou personalitu, dva jazyky lépe pomáhají v komunikaci sama se sebou. Už se mi to nevyplatilo: jeden pán, se kterým jsem udělal interview, si to dal na svoji stránku a přidělil mi tam jméno Jan Honza - tedy Honza jakožto příjmení. Mě to nevadí; naopak si myslím, že je to dobrý vtip.

Konečně je tu příležitost pro studenty jednoho či druhého jazyka, když se unaví překládáním, že si mohou duševně odpočinout u té své rodné poloviny. Hurontarie má být totiž především čtení zábavné a to nejenom pro mě.

Ja už jsem tu psal, rád se brouzdám po Netu a tentokrát mě zaujala stránka, která se zabývá

rozlousknutím záhady: byl Shakespeare Shakespeare nebo nebyl? Abyste rozuměli, jedná se o muže ze Stratfordu, který se jmenoval S. a jeho život se natolik liší od toho, co očekáváme od autora S. díla, že se můžeme jen divit, že to nenapadlo nikoho už za jeho života. V minulém století pochyby ještě zesílily a hned se hledalo, kdo asi mohl dílo pana S. skutečně napsat. Nabízely se osoby jako známý herec a autor divadelních her *Ben Johnson*, *Christopher Marlowe* (také známý autor her), *Sir Francis Bacon* a dokonce i *William Stanley* (Sixth Earl of Derby). Šlo o muže (je ovšem nápadné, že se dosud nepodezřívala žádná žena!) s vyšším vzděláním, znalostí latiny a řečtiny, který by byl hodně cestovalec, byl dobře obeznámený s životem u královského dvora a pochopitelně měl nadání spisovatele a básníka - tedy vlastnosti, které prý u muže ze Stratfordu jaksi neexistovaly, nebo se nemohly jaksi dobře vyvinout - vždyť se ani neví, jestli vůbec ukončil školu!

Až na začátku tohoto století anglický učitel J. Thomas Looney objevil osobu, která všechny tyto vlastnosti měla: *Edward de Vere* (17th Earl of Oxford), který žil od roku 1550 do 1604. Problém byl, že Earl zemřel dvanáct let před S. a řada S. her se datuje až po jeho smrti. Looney navíc neměl mnoho důkazů pro svůj názor, ty přišly najevo až v roce 1984, kdy Charlton Ogburn napsal svou silnou (silnou hlavně na tloušťku - druhou půli už jsem ani nedočel) knihu *The Mysterious William Shakespeare*. Přiznávám, že některá data tam jsou hodně přesvědčivá - tak např. se tam vysvětluje, jak klamně je datování S. her, jejichž náměty vlastně ani nebyly originální a které navíc vypadají, že byly přepisovány, případně i opisovány odjinud. Také to, proč Earl nemohl použít své jméno, protože ve hrách často zesměšňoval i dvůr královny Elizabeth.

Na stránce <http://www2.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shakespeare/> se dočtete tohle vše a ještě mnohem víc. Citují se tam zajímavé argumenty obou stran, to jest stratfordské (pro muže ze Stratfordu.) i oxfordské (pro de Vera). Spor ovšem zůstává nerozřešen - protože, jak také říká ve svém článku Al Austin: "Ti, co věří, že de Vere byl Shakespeare, musí přijmout dost nepravděpodobný *hoax* (tj. podvod) jako součást (své teorie), tedy spiknutí s úmyslem zamlčet, jehož součástí by byla, mimo jiných, i královna Elizabeth sama. Ti, kteří jsou na straně muže ze Stratfordu, musí (zase) věřit na zázraky." (Poznámky v závorkách jsem dodal sám, j.h.)

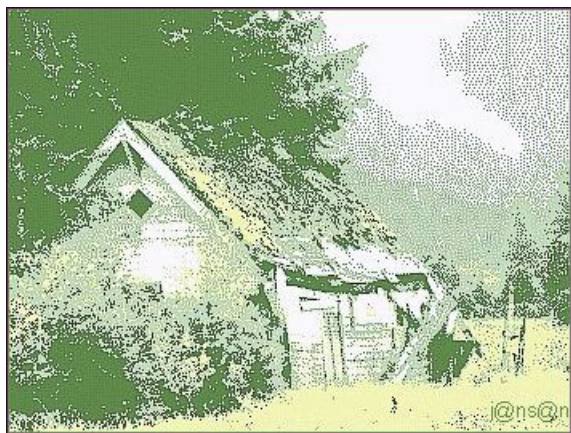
Pomaloučku už tady - ano, vánoce a tak jsme vám připravili malý vánoční dárek: celý ročník Hurontarie 1998 zazipovaný do jednoho souboru, který si můžete stáhnout.

Věříme, že nám i nadále zachováte vaši přízeň a případně nás ještě doporučíte svým přátelům a vy, co nás nemáte rádi, zase svým nepřátelům. Vaše dopisy jsou nám milé - získali jsme mnoho nových přátel, kteří věří jako my, že Net by měl především sloužit k výměně zajímavých myšlenek a dobré zábavě.

LITERA SCRIPTA MANET.

Bylo mi asi sedm nebo osm let, když jsem objevil místo, které se mi pro zbytek života stalo místem nejmilejším, ať už bylo v Čechách, v Anglii, v USA nebo v Kanadě. Místo, kam jsem se vždy vracel rád - bylo to místo plné vzrušení a dobrodružství. Ano, mluvím o *veřejné knihovně* a chodívám tam s přestávkami už 56 let, s nadšením, které se za ta léta vůbec nezmenšilo. Přešly války, režimy padaly, lidé umírali, ale knihy, ty zůstávaly.

Vzpomínám na to, jak jsem to místo poprvé objevil: bylo to v Libni, na rohu kde stál automat Svět, o kterém

píše pan Hrabal. A vždycky jsem byl pyšný na to, že jsem knihovnu objevil sám, bez pomoci rodičů. Nosíval jsem si pak domů každý týden tašku plnou knih a četl a četl. Jiné takové místo byla výloha knihkupectví - tehdy jsem ještě knihy moc nekupoval - a odtamtud také byla první kniha, co jsem si v životě koupil. Byl to kapesní atlas světa, z mých vlastních peněz, našetřených ze sběru papíru.

Ono nešťastné knihkupectví mi také způsobilo nehodu. Byla to ovšem jen moje neopatrnost, když jsem se tehdy před tou samou výlohou loučil s kamarádem, taky velkým fandou knih, a jako rak jsem pak vycouval do ulice. Řidič auta, které mě srazilo, musel být asi hodně šokován, ale naštěstí mám po tom všem jen jizvu na levém lýtku. Přivedli mě tehdy na policejní strážnici a starali se o mně docela pěkně - jenže já pořád brečel a brečel.

"To tě to tolik bolí?" ptali se.

"Ne, to ne," blekotal jsem, "ale paní učitelka nám říkala, že kdo je zapsanej na policii, tak pak nesmí volit!"

To pochopitelně rozesmálo i vážné obhájce zákona - tehdy ještě pořád demokratického. O to více to bylo k smíchu - už i mně - když přišly později ony známé, "sjednocené" volby.

Nevím, ale hodně idealizmu jsem asi dostal právě z knih, kde je vše většinou jasné a jednoduché, dobro vždy vyhrává a pravda vítězí. Asi rok po květnové revoluci jsme psali sloh a to o té květnové revoluci, pochopitelně. Psal jsem o tom, jak nás Němci přepadli, jak nám ubližovali i o tom, jak byli poraženi. A nakonec jsem připsal "Sláva vítězům, čest poraženým!", tak jak jsem to někde, dítě nebohé, přečetl, pochopitelně u jiné příležitosti. Paní učitelka se ale nezasmála, naopak mě přísně pokárala: tehdy ještě nebylo v národě příliš smířlivosti.

Jednou za války - tuším po heydrichiádě - prohledávali Němci náš činžák a všechny jeho obyvatele. Náš soused si u nás dávno předtím schoval dvě lovecké pušky a kdyby je tehdy vojáci našli, tak jsme to měli spočítané. Naštěstí jeho paní, která o tom věděla a uměla perfektně německy - byla z Moravy - vynadala německému důstojníkovi, že se nestydí obtěžovat těhotnou ženu. Máma totiž tehdy už v sobě

nosila mého brácha a bylo to hodně vidět. Důstojník sklapl kufry, zasalutoval a komando odešlo. Možná to bylo to samé, co pak v Kobylisích postřílelo tolik našich lidí.

Romantika - to byla další věc, kterou mi daly právě knihy - a já tehdy cestoval po celém světě, který se klidně vešel do toho malého prostoru, kterému říkáme kniha. A tak už jako kluk jsme si půjčoval knihy o námořnících a dělal si slovníček *sailorských* výrazů, jména všech plachet, lodí, mořských proudů a podobně. Historické knihy - to byl další můj zájem. Ty už byly režimem zredukované, zbyl jen Jirásek a podobně. Jirásek, kterého si přivlastnili, ale který kdysi podepsal fotku ruského hlavního města s douškou: "*Dříve slavná, nyní zbědovaná matička Moskva.*" Náš táta ji míval v kanceláři, pak mu ji sebrali a spálili. A pak už zbývaly jen soukromé knihovny přátel, odkud jsme čerpali poučení, jak to všechno vlastně kdysi bývalo. Anebo se poučovali i jinak - to když nám kamarádka Maruška na gymplu půjčovala tatínkovy *Paměti od Casanovy*.

Ještě že tady byly antikvariáty, kam sem tam unikla ze stoupy nějaká kniha, politicky zcela nevinná - ale i když literárně krásná, byla bohužel od spisovatele z nepřátelského západu a tudíž režimem odsouzená k smrti. Tak jsem třeba získal za babku *Aziadé* od Pierra Lotiho (námořního důstojníka a libretisty opery *Madame Butterfly*) nebo *Tisíc a jednu noc*, sešit tuším dvanáctý a čtrnáctý a *Zpověď kuřáka opia* (od Thomase de Quincey, dokonce v angličtině). Ano, když jsme začali studovat jazyky, antikvariát byl jediné místo, kde se tehdy daly koupit knihy v angličtině, francouzštině nebo němčině. Kde jinde bych třeba mohl tehdy sehnat latinsko-český slovník - ačkoliv latinu nám tehdy na gymplu ještě nechali!

Byly tam ovšem i knihy vyloženě podvrtné :-), třeba jakási Havlíčkova esej, kde říká: "*Nebojte se komunistů, kteří kradou na tisíce, bojte se těch, co kradou za miliony*". Napsal to tuším asi rok po tom, co vyšel manifest a i když to tehdy asi myslel trochu jinak, na naše šedesátá léta to sedělo velice dobře. A jednu Masarykovu knihu jsem našel dokonce ještě v roce 1965 ve fakultní knihovně, byly sice zahrabány v bednách určených k vyřazení, ale buď nikdo neměl to srdce nebo na to zapomněli. A jeho *Sociální otázku* jsme ovšem četli až v roce 1969 v Anglii.

Hodně knih jsem také koupil a pořád ještě kupuji - většinou ale jen na výprodeji v knihovně, protože to jsou ty, které nikde jinde neseženete. Pravda, jsou tam i sirotci, které lidé nikdy nečetli, ale jsou tam i takové, které se četly, ale už se nečtou. Proč? To nevím, asi je jiná doba, ale rozhodně je to škoda. Najdete tam staré dobré stoické filozofy - i knihy, které vlastně založily vědní obory, například od Johna von Neumanna: *Počítač a mozek*. Některé si zakoupím a po přečtení je zase daruji zpět knihovně; je to takový začarovaný kruh. Jiné si nechávám, jsou pro mě pořád přitažlivé. protože jak už nás učili v latině, "*litera scripta manet*" - neboli "napsané slovo trvá na věky".

DVA SOUPEŘI (Technika versus kultura)

Někteří lidé mají nadání na techniku, jiní na vědy klasické - tak nám to alespoň vysvětlovali na gymplu. Nebylo nám to nijak divné - rozdílly jsme přece viděli na každém kroku, ne?

Ne tak úplně. Matematika podle toho rozdělení patřila pod techniku, i když ji de fakto musíme používat každý. A v dnešní kompjútrové době se nikdo ani nemůže vyhnout tomu, aby znal alespoň základy počítačů - nejen ta menšina, která na nich dokonce ještě i počítá :-). Bývalo to tak, že komu nešla matika, na technické vědy si netroufal, protože tam byla navíc ještě ta "vyšší" matika, ve které by měl asi takovou šanci, jako jednoruký ve hře na housle. A kam zařadit lékaře, kteří se dnes bez počítačů ani nehnou a potřebují je dokonce daleko víc, než tu jejich (klasickou) latinu? A kam dát například vojáky či novináře? Kam patří konceptová inspirace inženýra a kam zase statistika biologa?

Jak vidíme, rozdělení často selhávají, protože jejich hranice jsou napohled jasné, ale ve skutečnosti nepřesné, rozmazané nebo jak se říká na západě, "šedé". Také rozdílly mezi kulturou a technikou jsou "očividné" a snad právě proto nepřesné. Začalo to vlastně dávno v historii, kdy se lidé začínali zabývat stroji, které jim sloužily buď k obživě nebo k obraně. Udělal jsem si takovou soukromou anketu, abych se dozvěděl, odkud vlastně pramení to odlišení "techniky" od "kultury" a naopak. Lidé mi odpovídali definicemi, kterým ale nikdo nerozumí, nebo si je sami vymysleli. Jiní to odbyli jen vágním tvrzením, že "technika dělá věci pro užitek, zatímco kultura hlavně pro zábavu". Jenže ještě nedávno byl do kategorie zábav zařazen i *Internet* - a dnes je to nepostradatelný pomocník v průmyslu, obchodě i jinde. Také domnění, že kultura je neužitečná, je ovšem nesmysl nad nesmysl.

Ano, jsou potřeby těla a jsou potřeby ducha. Tak například filozofie se zrodila už v té době, kdy člověk se vyrovnával s vědomím, že jednou zemře. Pátralo se po smyslu života a tím pádem se i hledal způsob, jak nejlépe žít. Ať žijeme izolovaně nebo ve společnosti, způsob našeho jednání, jeho smysl a cíl ovlivňuje nejen nás, ale i ty ostatní, kteří zase zpětně svou reakcí ovlivňují nás,

Kultura je ovšem chápána různě. Tak například *Websterův Thesaurus* nám říká, že je to - v opravdu ironickém pořadí:

- 1) kultivace půdy,
- 2) pěstování či růst - bakteriálních kolonií na předem připraveném živném materiálu,
- 3) výroba, vývoj nebo zlepšení rostlin, zvířat, půdy a podobně (viz výraz "vzdělávání", "obdělávání", ač to odpovídá spíše výrazu "kultivace" - poznámka j.h.),

- 4) vývoj, zlepšení či zdokonalení intelektu, emocí, zájmů, způsobu chování a vkusu,
- 5) vývoj či trénink fyzických kvalit (zde mi napadá *fyskultura* či *kulturistika*, pozn. j.h.)
- 6) ideje, zvyky, zručnosti, a různé druhy umění, které je jsou přenášeny či komunikovány na druhé lidi či generace (nebo jsou typické pro určité skupiny či generace, případně i lidé, kteří jsou součástí takové kultury), atd.atd.

Jak vidíme, nemají to ani naši tvůrci naučných slovníků nijak jednoduché - jak je tedy možné, že lidé přesto tak suverénně oddělují kulturu od techniky? Odpověď je jednoduchá: ta suverenita je založena na ignoranci a pochopitelně ono oddělování také. Kam patří například *technika stolování*? Holicí strojek je "technika", ale holení samo zase patří ke *kultuře* civilizovaných lidí (jak mi bylo kdysi řečeno někým, komu se nelibil můj vous :-). Napsal jsem nedávno do *ArtFora* esej, nazvanou "Umění techniky", kde se snažím obhájit tento termín, jinými slovy tvrdím, že technika vlastně také patří do umění. Částečně, protože na druhé straně ani umění se neobejde bez techniky - říká se třeba "*technika malby*" (i když správnější by asi bylo "technologie malby"). Už dříve se návrháři snažili dát výrobkům i umělecký tvar, podívejme se třeba na dnes už klasické tvary prvních automobilů, letadel a podobně. Koneckonců i každý výrobek má v sobě kus umění - lépe řečeno, měl by mít :-).

Jiný tak zvaný "důvod" pro antagonistické rozdělování těch dvou "soupeřů" (odtud název tohoto článku) je založeno na simplicítní představě, že technika je něco umělého. "Umělý" je mimochodem výraz opravdu verbalisticky "umělý", neboť významově nespadá ani pod "umění", ani "něco umět", ale používá se spíše jen jako opak toho "přirozeného". Stejnou chybu ovšem dělají i jiné jazyky, viz anglické "artificial", které nemá nic významově společného s "art". Zde mi asi namítnete: ano, ale techniku přece také musí někdo "umět", ne? Jistě, ale to platí i pro umění! Ne, "umělé" je tu zcela jasně míněno jako nepřirozené, ne od přírody, *člověk to prostě musel vymyslet*. To je správně, ale umění přece také musel někdo vymyslet! A na druhé straně: kde končí hranice přirozenosti? Je snad tkací technika pavouka přirozenější, než je technika výroby rybářských sítí? Navíc se zde výraz "umělý" často prezentuje - a to nesprávně - jako něco nedobrého. Když nás třeba bolí hlava, vezmeme si prášek, což je technika, jak utlumit bolest, věc tedy všeobecně blahodárná. A přece vysloveně "umělá". Podobně i telefon je věc umělá a přece vysoce hodnotná (ovšem jak pro koho :-).

Ale máme tu ještě jiný rozdíl: někteří aktivisté jdou ještě dál a tvrdí, že nás technika "odtrhla od přírody". Osobně si myslím, že nás nic nemůže odtrhnout od přírody, pokud sami nechceme. Ale vraťme se k té námítce: ano, kácíme lesy, vysoušíme močály, obděláváme půdu a jak narůstá populace, zmenšujeme počet "přírodní" zvíře na úkor té uměle vypěstované (a přitom paradoxně a přece výstižně zvané "užitkové"). To vše, abychom zachovali naživu naše vesele se rozmnožující lidstvo, kolonii jakýchsi "pánů světa", na které jsme se ve své pýše sami pasovali. A přece, co je na tom nepřirozeného? Darwin dokonce nazývá boj o přežití "přirozeným výběrem"! Pravda, jednou to lidstvo zahubí, protože se zcela jistě přerozmnožíme (ta čeština!), ale zatím to vidíme jen u té divoké zvíře, kde vyhubení už hodně nablízku. Jenže může za to technika? Vždyť člověk se odedávna snažil přežít na úkor jiných živočichů - jinak by tu dávno nebyl . . .

Tím se dostáváme k jádru věci: od přírody nás nic neodtrhlo, my sami jsme se odcizili. Syn mého souseda sice nadává na starou generaci, která mu poškodila "jeho" přírodu, ale přitom by se sám svých výtobytků nechtěl zbavovat - a řešení, jak "ujídat ze svého koláče a mít ho pořád ještě celý", ještě nikdo nenašel. K tomu odcizení totiž nepotřebujeme tu techniku, my to jen to musíme na někoho svést, protože přiznat si pravdu by asi bylo příliš těžké. Rodiny, které nevodí své děti do přírody to nedělají protože bydlí víc a víc dál od přírody - vždyť nemusí přece chodit pěšky, jejich automobil by je tam dovezl. Někteří to prostě nedělají z lenosti, jiní "v tom nic nevidí". Malá část populace i proto, že by museli strávit o víkendů hodiny a hodiny na přečpané dálnici, kde i odběhnutí do příkopu vás vystaví

inhalaci nebezpečných plynů z výfuků všech těch milenců přírody :-). Já sám třeba používám v autě *air-conditioning* hlavně proto, že mě izoluje od zkaženého "ovzduší" venku, které nemá nic společného s technikou, ale s blbostí.

A je to právě kultura, která nám připomíná - nebo by alespoň měla - že život je víc, než jen konzumace, víc než snobské vystavování se na odiv - "hele, co jsem si koupil!". Dnes, kdy nám filozofie neumí dát odpověď na otázku, proč vlastně žijeme a historie zase odpověď na otázku, co bude dál, to všechno už bohužel zůstává jen na kultuře. Aby nám takové a podobné otázky kladla, i když odpověď si už musíme dát my sami. A právě proto je nesmysl stavět techniku a kulturu proti sobě. Potřebujeme obě k našemu přežití. techniku, aby nám ulehčila náš život, léčila naše nemoci a pomáhala stavět nový svět a kulturu, aby právě té technice pomohla vidět dál, než za nejbližší mikroprocesor. Technika poslední doby totiž už překračuje hranice naší fantazie a je teď na kultuře, aby tu techniku - vlastně jen náš způsob, jak ji používáme - usměřovala.

KOMENTÁŘE Z ROKU 1999.

Tak jsme se konečně dočkali: za dobrou práci jsme byli oficiálně povýšeni na měsíčník :-). No dobře, dobře, s tím povýšením to je vtip, ale opravdu budeme teď vycházet jako měsíčník. Zjistil jsem totiž, že budeme-li vycházet jednou měsíčně, ušetřím si zbytečné závody na poslední minutu, zvláště když musím rozesílat čísla ještě na tři mirrory. Na druhé straně nebudete o moc ošizeni, přidal jsem v českém čísle sekci Pohledy a v anglickém podobnou, nazvanou Bits. Přecházíme prostě z období kvantity spíše na kvalitu.

Nebudeme zde ale přidávat obrázky do jednotlivých čísel: zdá se, že trafik na Netu se stává příliš hustým a najíždění na stránku příliš lenivé. Nechceme se tudíž zbavit té výhody, že se na nás dostáváte rychle a spolehlivě. Máte-li někdy problémy, zkuste prostě jiný mirror, tam mají jiný denní čas, tedy jiný trafik a navíc při spojení přes družice je elektronický čas přenosu zanedbatelný proti "času čekání". Jistě jste si také všimli, že se vám někdy naláduje kus obrázku, pak nic, pak zase kus obrázku, atd. To proto, že přenos se děje v malých dávkách, zvaných *packets* neboli "balíčky", a mezi nimi se obsluhují další čekatelé a to na bázi FIFO (first in - first out, tedy po česku PPPM - první přijde první mele). Není-li trafik, stačí si systém ty ostatní "čekanky" naládovat v té kratičké době, kdy se vaše nadílka zobrazuje a proces je pak tak hladký, až se vám zdá, že jste chytli celý obrázek najednou. Jen pro zajímavost: celý text tohoto čísla má méně bitů než těch těch pár malinkatých obrázků, co tu vidíte.

Když jsem ukončil poměrně impertinentní článek o příslovích v tomto čísle, zastihl mě spravedlivý trest. Znáte přísloví: *Kam nechodí slunce, tam chodí lékař?* Nuže v Kanadě máme podobné: *Jedno jablko denně vám udrží doktora od těla*, přeloženo pochopitelně víceméně doslovně. Nuže toto přísloví také neplatí a celá váha důkazu bohužel spočinula (nebo že by spočala?) doslova na mých ramenou: zlomil jsem si totiž zub, zrovna když jsem pojídal jablko. Navíc když jsem vysvětloval mému zubnímu lékaři, co mě k němu přivedlo, mohl se uchechtat . . .

Něco se děje. Zima ustupuje a můj soused přibíl zase svoje kbelíky na stromy v parku a sbírá do nich javorovou Šťávu na sirup. Je v tom takové ujištění: pokaždé, když to udělá, je jaro už za rohem. Vyjma letošního roku - včera se na těch jeho pípách objevily malé krápníky, to jak ta kapající míza hned zmrzla. Pamatujete se na křečka Warton Willyho v úvaze z minulého čísla? Nuže jeho předpověď mírné zimy se nesplnila: už jsme měli od té doby čtyři sněhové bouře a prý jich mají ještě pár v záloze. Ovšem my si nestěžujeme. Nemáme tu zase laviny (asi proto, že široko daleko není žádná hora), také tu nejsou skoro žádné zátopy - ťukám na dřevo - ani nějaká kouřící sopka. Není divu, že naši předpovídači počasí v televizi se tím vším příliš nevzrušují a raději říkají vtipy . . .

NEOTVÍREJTE PŘÍLOHU (ATTACHMENT) HAPPY99.EXE - když ji dostanete elektronickou poštou! Je to počítačový virus. Jeho otevření bude infikovat váš počítač a některé anti-virusové

software ani nepozná, že je to virus. Tento virus bude posílat každou vaši poštu i jinam, aniž byste o tom věděli - a každý duplikát bude obsahovat *attachment*, teda přílohu "happy99.exe". Když ho obdržíte poštou, prostě radši hned vymažte celý dopis.

Pokud si nejste jisti, zda už jste nebyli infikováni, pošlete si sami sobe prázdný dopis - když ho dostanete zpět s přílohou "happy99.exe", pak už jste nakaženi. Chcete-li o tom vedet více, navštivte stránku expertního *virus-bustera* Bruce P. Burrella <http://www.umich.edu/~virus-busters/ska.html> (Mel jsem s ním interview pro Hurontarii minulý rok). Upřímně řečeno, přílohy typu EXE jsou samoběžné programy a většinou je s nimi jen otrava: zabírají váš čas i paměť počítače - ty dlouhé mohou dokonce zaseknout vaši poštu a navíc jsou to právě možní *nosiči virusu*. A co je ještě horší: každý emajlový fanatik je hrozne rád posílá kolem!!!!

Udělal jsem odvážný krok vpřed a začal jsem psát eseje pro pražskou uměleckou galerii ArtForum, jakožto doprovod k jejich WEBovské výstave obrazu. Zatím jsem napsal dvě, jednu pro únorovou výstavu Jindřicha Pilečka, najdete ji tam na: <http://www.gallery.cz/gallery/cz/> a jednu pro březnovou výstavu Jana Híska. Jestli máte rádi umění - a myslím, že ano, když čtete Hurontarii - podívejte se tam na ty krásné obrazy.

Naše psina Tara si zasedla na *schoolbusy*, to jsou takové ty školní autobusy žluté barvy, která se na moři používá spíše pro karanténu. V našem případě jen o dopravu mládeže školou povinné a právě proto do školy nepříliš těší se. Kdykoliv vedu Taru ráno na procházku (lépe řečeno ona mě), štěká na ty busy jako zběsilá. Všiml si toho i řidič jednoho z nich, zastavil, otevřel okénko a povídá: "Ona nemá ráda skůlbasy, co?" "Ale ne," povídám, "ty ji nevadí, ona jen nemá ráda školu!" A verte, rozesmálo to nejen jeho, ale i ta nebohá děcka . . .

Jak už jsem řekl posledně, udolal jsem krok vpřed a začal jsem psát eseje pro pražskou uměleckou galerii ArtForum, jakožto doprovod k jejich WEBovské výstave obrazu. Každý měsíc tam vystavují práce českých malířů, sochařů a jiných umělců. V dnešním čísle, tedy v anglické části Hurontarie, potracuji eseji k dílu profesora Mariana Karla, umělce, architekta a učitele, to vše v jedné osobě. Esej se nazývá REFLECTIONS (Marian Karel, The Geometry of Mirages). Její český překlad a fotografie uměleckých děl profesora Karla, který už vystavoval všude možně po světě (seznam míst je příliš dlouhý, abych ho sem napsal).

Další esej pro českou uměleckou galerii pro květnovou výstavu pojednává o umění malířky **Dany Zámečnickové** a nazývá se SVĚTY KOLEM NÁS. Dana Zámečnicková, která je mimochodem zrovna v New Yorku, kde také učí workshop, už vystavovala na mnoha místech ve světě. Tam také najdete i český překlad mé eseje a fotografie jejích zajímavých obrazů.

Na světě je nový bratr HURONTARIE. Jmenuje se PŘÍLOŽNÍK a je to místo pro vaše, naše i jejich názory, dotazy, diskuzi, komentáře, dopisy, nápady či obrázky nebo fotky - ale příspěvek musí být originální, ne odněkud okopírovaný či "poslaný dál" (tzv. forward). Zde je tedy příležitost pro ty, kteří rádi píšou, nebo se rádi čtou, pro ty, kteří třeba neví, jak něco publikovat na netu anebo se stydí to uvést pod svým jménem. PŘÍLOŽNÍK bude vycházet dvakrát měsíčně - první číslo už vyšlo.

Další esej pro českou uměleckou galerii ArtForum pojednává o umění dvou umělců profesora

Libenského a Jaroslavy Brychtové a nazývá se UCHVACUJÍCÍ KRÁSA KŘEHKOSTI. Oba umělci vystavovali na mnoha místech ve světě a pomáhali tak rozšiřovat tradici českého sklářského umění v cizině.

Tento týden nebylo žádné oznámení o virusech - jaká to úleva! Nestačím se divit, kolik mentální energie se ztratí na malicherných exhibicionistických výtvorech některých jinak chytrých - ale v tomhle zcela debilních - hakerů. Oni si neuvědomují, že i kdyby se jim podařilo zničit vše, jejich úspěchy budou pouze destruktivní a "zabít" práci druhých nedá nikomu uspokojení na moc dlouho. Protože to už je tak v lidské nátuře, že můžeme být spokojeni, jen když uděláme něco užitečného. Destruktor, ničitel, bude vždycky podradnější člověk než ten, který dělá věci dobré a krásné.

Už jste někdy viděli šťastného vraha? Asiu ne: on ví, že to, co udělal, je špatné - on si to sice může i zdůvodnit sám pro sebe a přejít to poměrně lehce, ale pořád to bude mít na mysli, protože mu to nedá zapomenout. A co víc, jednoho dne toho bude litovat, ať už pro jakékoliv důvody a bude si přát, aby to býval neudělal. Bude se cítit inferiorní a tak bude si muset lhát do konce svého života, což ho učiní ještě více inferiorním. Nuže proč na to nemyslet dříve, dokud je čas?

Tvůrce virusů ovšem není vrah - on je navíc masový vrah, i když jen softvéru. Počítá své oběti na miliony. Ať už to jsou databanky, soubory či programy, léta práce nás, nevinných obětí žertu, který se stal nebezpečným. Ale nejde jen o softvér: virus si nevybírám, může vymazat data v nemocnici, napadnout navigační počítače, vlakové řídicí systémy i kterýkoliv počítač - doplňte si sami. A pak budeme mít skutečné oběti na životech, skutečné zabíjení.

Ale zatím co je tu ta temná stránka této hrozby, existuje příbuzný obor, který pracuje s podobnými prostředky, ale k zcela jiným cílům: nazývá se to *Artificial Life*, umělý život. Už jsem zde o tom psal a vyjádřil jsem svůj názor, že jednoho dne to může značně vylepšit naše myšlení, výzkum našeho mozku a možná i vymyslet nové způsoby myšlení. To by byl skutečně dobrý cíl pro naše návrháře virusů, ale obávám se, že by na to nestačili. Jediné, co za tím dovedou, je využívání chyb, které v systémových programech zanechali poněkud nezodpovědní návrháři - a k tomu je zapotřebí asi tolik inteligence jako k bodnutí někoho do zad.

Další naše esej pro českou uměleckou galerii ArtForum pojednává o další dvojici umělců-manželů *Miluše Roubíčkové - Kytkové a René Roubíčka* a nazývá se CHVÁLA ZAOBLENÍ. Oba umělci vystavovali po celém světě na mnoha místech ve světě a jsou neoddelitelnou součástí tradice českého sklářského umění.

Myslím, že rybám hodně křivdíme - myslíme si totiž, že jenom delfíni jsou na jakési výši inteligence a ryby obyčejné, tu staříčkou větev Darwinova stromu vývoje, jaksi podceňujeme. Ano, delfíni v kalifornském Marinelandu vyskakovali nad hladinu betonového bazénu, aby mě, stojícího venku, viděli lépe - tak byli zvědaví. A když jsem se potápěl na Hanaimo pláži na Havaii, připlula ke mně jedna rybka a protože jsem neměl nic v ruce - ryby tam totiž můžete krmit - tak mi nejdřív jemně oždíbovala prsty a pak se mi nějak vyčítavě dívala do očí. Těma svýma smutnýma rybíma očima. Ovšem to byly ryby zvyklé na člověka. Co se mi ale stalo vloni na Huronu, lépe řečeno v Huronu, to mi asi nikdo neuvěří. . .

U našeho předměstí - už jsme psal, že jsme částí Kincardinu - je dno jezera kamenité a speciálně ty pod

kameny pod vodou jsou velké a zrádné - však tu také v přístavu máme pět lodních vraků ještě ze začátku tohoto století. Ty jsou dokonce blízko majáku; tam, kde bydlíme, jsou jen ty kameny a když si chcete zaplavat, musíte pěkný kus mezi nimi projít, než se dostanete do hlubší vody. Je to cesta poněkud nepříjemná, chytá vám to kotníky mezi kameny a tak jsem tam chvíli stál a odpočíval, po prsa ve vodě, když jsem najednou uviděl v té čisté, průzračné vodě nějaký stín. Přibližoval se, až jsem s údivem rozeznal, že se jedná o lososa. Odhadoval bych ho asi na padesát centimetrů a pomalu se ke mně přiblížil, až na dva metry. Zastavil se a koukal na mě zcela bezostyšně po několik vteřin a pak zase klidně odplul. Předpokládám, že mi to nevěříte a vůbec se vám nedivím; kdybych to nezažil, nevěřil bych tomu také. Navíc nejsem rybář, takže nemám důvod, abych vám lhal . . .

Další esej pro českou uměleckou galerii ArtForum pojednává o umělci *Václavu Ciglerovi* a nazývá se PROSTOR K ZAMYŠLENÍ.

Onehdá jsem slyšel zajímavou diskuzi v rádiu. Kritici se tam pouštěli do jednoho nebohého autora, no skoro nic z něj nezbylo. Najednou jeden z kritiků povídá: "No jo, ale ta kniha přece nebyla napsána proto, aby potěšila každého!" - a mně se tolik líbil, ten jediný rozumný hlas na poušti. Vždyť o to vlastně jde, umění tu není, aby vyhovovalo každému, to dělá jen kýč, že se podbízí. Umění má nejen uspokojovat, ale i burcovat lidi, aby přemýšleli. teda něco, o co se snažilo náboženství, ale jaksi neuspělo - lidé se sice modlí, ale nepřemýšlí. A pán Bůh si říká: do koho's to rozum vrazil ...

Elektronická kniha *Waking the Dead* o českých emigrantech z minulého století od Glorie McMillan, která je také čtenářkou Hurontarie, je na <http://www.enteract.com/~flynn/default.html>. Kniha je v angličtině a výzkum materiálů na knihu trval osm let - jedná se o české emigranty. Český překlad ukázky je zde v Hurontarii.

Další naše čtenářka, Eva Lewitus, vystavuje na své stránce *Galerias de Fotos* velice zajímavé fotografie z Peru. Eva je profesionální fotografka tamtéž a v archive Hurontarie 1998 můžete také najít jeden její článek.

Zase je tu podzim. Vzpomínám, jak jsem ho už jako chlapec měl rád, jeho barvy a krásu, která kompenzovala tu smůlu, že jsem zase musel začít chodit do školy. Můj otec, který se mnou v tom nesouhlasil, neměl podzim vůbec rád - pořád mu nějak připomínal přicházející zimu. Mně se ale líbila ta důstojnost, s jakou se příroda poddává svému osudu a připravuje se na dlouhý spánek. Ještě si přitom zahřívá barvami a "Dobrou noc!". Jakoby to věděla, že po zimě přijde jaro a pak teprve uvidíte tu krásu. Z toho důvodu zde také nebudu brojit proti klišé, které říká, že život člověka je podobný ročním cyklům - hlavně proto, že podle mě je podzim doba nejkrásnější ze všech a také já už jsem jaksi už v podzimu mého života. Je v tom plno záhad: víte například, že les (listnatý) začíná vždy žloutnout od kraje? Proč asi?

A listí nejen na severu, ale i u nás už padá, prohánějí se tu větry ze západu i severu, na Huronu jsou vlny a indiánské léto prý letos ani nepřijde. Skládám dříví do krbu - teda ne přímo do krbu, měl bych správně říci "pro krb" a občas se ještě vydám na houby, kterých je letos nějak málo. Počátkem září jsme navštívili Toronto, asi abychom si uvědomili, že nám to velkoměsto už vůbec nechybí - žili jsme předtím deset let asi deset kilometrů od něj. A kdyby nám někdy zachybělo (to je čeština, co?), je jen tři hodiny jízdy autem - tedy dostatečně blízko i daleko.

Nová příloha Hurontarie - vlastně už vůbec ne nová - nazvaná příhodně PŘÍLOŽNÍK - už vyšla po deváté. Je to enzin čtenářů Hurontarie, kde podle hesla: "Vy si to píšete, vy si to taky čtete!" najdete články, obrázky, reportáže i legraci. Stále hledáme autory kratších textů a obrázků, najdete nás na jedné ze tří adres Příložníku, a tam se také v článku "Jak nám psát" dovíte přesně to, co to chce. Vy, kteří rádi píšete - nebo se rádi čtete - tam máte možnost získat slávu téměř nesmrtelnou.

Další esej pro českou uměleckou galerii ArtForum pojednává o umělci *prof. Vladimíru Kopeckém* a nazývá se Umění bojovat. Pan Kopecký už vystavoval po celém světě (třikrát na Expo). Je tam i český překlad mé eseje a fotografie jeho krásných výtvorů.

Přišla vleklá bouře, stromy popadaly a svou vahou potrhaly elektrické vedení v jižním Ontariu. Nebylo to tak zlé, jako předtím v Montrealu, ale přesto jsme byli celou noc bez proudu. Člověk si už neuvědomuje, za co všechno vděčí - lépe řečeno nevděčí, ale měl by - elektřině. Televize nepremávala, počítač nepočítal, ani to radio nerádiovalo (vytáh jsem ale našťěstí starej tranzistorák s baterkami), přehrávač CDček nepřehrával, vařič nevařil, světlo nesvítilo a elektrické topení netopilo.

Jako správný zálesák jsem delší dobu hledal ve sklepě tu butanovou lampu, co jsme s ní jezdili kempovat a když jsem ji našel, ejhle - v bombě plynu nebylo. Ani zarezlý vařič - také butanový - nešel, a tak byla prostě snídanež studená. Naštěstí jsme mohli topit celou tu dobu v krbu - máme, díky Atě, která si to prosadila, v krbu insert - což je topení efektivní a levné (pokud dosti drva jesti) - a bylo mi dovoleno spát přímo u krbu na medvědí kožišnině, kterou si u nás schoval náš syn Aleš. Ani voda nešla, naše předměstí má totiž rezervoár na kopci, ale tak malý, že se tam voda čerpá stále pumpami a vypnou-li proud, voda tiež nie je, ale prozřetelně jsme si hned natočili něco pitné vody. A tak teplo domova bylo vlastně to jediné, co pracovalo.

Druhý den v deset ráno ohlásili rádiem, že proud ještě v poledne všude nebude, protože na některá místa musí opraváři pěšmo. Zajel jsem tedy do obchodu koupit nový vařič, naplnil bomby a pyšně si to hasím domů. Namísto pochvaly mě přivítala At'a nářkem: omylem jsem nechal otevřený kohoutek v koupelně u umyvadla, které bylo - ano, proč si to přátelé nepřiznat - zašpuntované. A voda tekla a tekla, tak jak to umí, pořád dolů a dolů, až do jejího šicího pokoje. Naštěstí promáčela hlavně koberec a ne ten zlatý důl na vlny, který si sem jako pilný syslík At'a nashromáždila. V jedenáct hodin totiž navzdory pesimistickým předpovědím znovu zapnuli proud - zatímco já jsem zrovna na náměstí v obchdě plnil kanistr pitnou vodou, abychom jí měli dost. Vody bylo dost, jak se ukázalo, ale na podlaze. A poučení? To nechám na Vás, kterým se nic takového nestalo (teda ještě nestalo) :-).

Další esej pro českou uměleckou galerii ArtForum výstavu pojednává o práci *prof. Jiřího Harcuby* a nazývá se Tváří v tvář . Je tam i český překlad mé eseje a fotografie jeho krásných portrétů ve skle.

A zase tu máme konec století. Teda pro toho, komu je přes sto. Pro většinu to není "zase", ale pro lidstvo - které je tady už déle - to je zase jen "zase". Když ještě lidé neuměli počítat, byl pro ně rok jako rok. Dneska ne; slyšíme přece pořád: tenhle rok bude nový prezident, tenhle rok půjdu na dietu, přiletí ufoni, budou vyšší daně. A všechno to zůstane tak jak je, teda až na ty daně, tam se nespletete. Vlastně ani to není pravda, u nás v Ontariu se daně snižují. Jaký to nesmysl - křičí okolní provincie - a v duchu si říkají: jak to, že Ontario umí hospodařit a oni ne? I federálové (pozor, nemyslím "federales", to je mexická policie) přece zvyšují daně a půjde-li to takhle dál, tak v roce 2015 budeme platit 105% daň z příjmu. Ano, čtete dobře, pak dostanete výplatu a hned ji celou pošlete na bernák a

navíc ještě přidáte pět procent navrch :-).

Tak jsme se krásně politicky dostal pryč od toho roku dva tisíce, o kterém vůbec nic nevím. Není to krásné? Ne, nemyslím vlastně "nevědět" to, ale to "přiznat" si to. Slyšel jsem, že se tu bude na Silvestrovský večer - myslím v zábavném podniku - platit až 400 dolarů za lístek na osobu. Děti a ti, co řídí auto, budou platit asi jen polovic, předpokládám :-). Ještě víc ušetří ti, co tam nepůjdou vůbec - nakonec co tam budou oslavovat - ty tři nuly z 2000?

Ale neberte mě vážně: je to velký krok do budoucnosti, lépe řečeno do neznáma. Možná i na Mars, ledaže by to zase bouchlo - i když tam tentokrát přidali i tu metrickou kalkulačku za dvacet korun. To nevíte? No tolik stál ten obvod, který jim omylem počítal zrychlení v jiné soustavě). Mimochodem, ti z vás, co nás vydavatele Hurontarie ještě neznají, se mohou dozvědět víc (na vlastní nebezpečí!) z našeho *Vánočníku*, adresa je na Titulní stránce.

Tentokrát vám žádný frývér nedodám, nebudu se přece plést Santa Clausovi do biznysu. Ale dárek (zdarma, jak jinak?) pro vás samozřejmě mám - je to kniha HURONTARIA 1999 - OFF LINE, celý ročník Hurontarie zazipovaný v jenom fajlu, najdete ho na titulní stránce Hurontarie. Jsou to vlastně tři části (anglická, česká a "ceska", tj bez háčků a čárek) a je to rozděleno podle částí, tj. A, B, C, také jako Hurontarie. Ti, co to neradi odzipovávají (buď že to neumí, nebo jen tak, ze slušnosti), ať mi napíší, pošlu jim to emajlem (když napíší, který díl chtějí nebo chtějí), takže se to jim to pak odzipne samo. Kdo se zajímáte o ročník 98, mohu také zaslat.

POSLEDNÍ ESEJ v tomto roce pro českou uměleckou galerii ArtForum pojednává o práci *Petra Novotného*, který už vystavoval po celém světě.

CIVILIZACE.

Počítám, že když se zeptáme někoho, co si představuje pod slovem *civilizace*, že nám asi řekne, "No, co? Že nežijeme jako křováci, že máme auta, televizi a mobily". Jenže ta technická stránka civilizace, která je tak dobře vidět, ještě zdaleka neznamena, že také lidé, kteří tu techniku používají, jsou opravdu civilizovaní. Používají ji přece i teroristé. Nu, tady je tedy ještě obtížnější otázka: *kteří lidé jsou teda civilizovaní?*

Podívejme se do historie: až na krátkou periodu rytířů typu krále Artuše nebo dona Quichota se války vedly ne jako mezi gentlemany, ale postě jako mezi zabijáky. Jako osamělý výkřik ještě zazní v osmnáctém století výzva Angličanů před bojem: "Začněte, páni Francouzi" a zase od Francouzů: "Až po vás, páni Angličané!" Většinou se válka vyhlášovala jen tak, že se vypálily pohraniční vesnice a obyvatelstvo se povražďilo. On už si to napadený dobře

sesumíroval sám, co má dělat. Lidský život byl krátký, nejen kvůli válkám, ale hlavně díky nemocem a epidemiím. Když se neurodilo, lidé umírali hladu. Otroky nahradili později nevolníci, ale o moc lepší to nebylo. Kdo se vzbouřil proti pánovi, byl potrestán. Byl-li to menší pán, tak rebel jen zchromili nebo oběsili. Byl-li ten pán vyšší, jako třeba král a podobně, byla rebel nejprve natažen na šibenici až k polouškrcení, pak zaživa rozpárán jako podsvinče a jeho vnitřnosti byly před jeho očima spáleny v ohni. Nakonec byl usmrcen a rozčtvrcen.

S přístupem civilizace si člověk také začal uvědomovat nesmyslnost takového počínání a to natolik, že se pomalu stával tím, co je dnes, tedy opravdu člověkem. Jak se vyvíjela etika, civilizovali se ovšem nejen lidé, ale i jejich bozi. Vezměme si třeba starozákonného Boha - už od samého začátku se věnuje hlavně trestání a na nic jiného mu ani nezbyvá čas, jen zakazuje a přikazuje. Nejprve vyžene Adama s Evou z ráje a pak na jejich potomky přivolává různá neštěstí. Lotovu ženu dokonce nechá zkamenět jen proto, že se ohlédla a když už mu to jde příliš na nervy, přivolá potopu a vymaže celé lidstvo. Až na Noeho a jeho rodinu, která byl ušetřena z poněkud neurčitých důvodů: Noe se později opije a běhá kolem nahatý, zatímco jeho děti se tomu ještě smějí. Aby to napravil, posílá na svět Ježíše, který se - snad proto, že žil jako člověk - dovedl vžít do bolestí lidí a vedl je k lásce a všeobecnému odpouštění. Ale ani to Jahvemu nestačilo: nechá ho ukřižovat, aby se odčinilo co? Nu přece to nedovolené pojídání jednoho jediného jablka v ráji!

Přesto vše - anebo právě proto - pokračovalo civilizování lidstva dál. Ovšem civilizace je slovo hodně zprofanované, dával bych raději přednost slovu *humanizace*. Časem se totiž zjistilo, že být lidský není vůbec žádná slabost, ale naopak, že je to vlastně chytrost. Zlo totiž plodí zase jenom zlo a to zase zlo a tak je to začarovaný kruh. Sám Ježíš je v tomhle ovšem jakoby dvojznačný: na jedné straně říká:

Udeří-li tě někdo na tvář, nastav mu druhou! a jinde říká: *Nepřinesl jsem vám mír, ale meč.* Lze to ovšem chápat i jako dvě strany jedné mince: někdy přijde doba, kdy už smířovačky nepůsobí a je třeba se bránit. Hlavně když jde o život :-).

Ano, změnili jsme se k lepšímu, změnil se i náš vztah k našim dětem i spoluobčanům, máme sociální i lékařskou péči a ke stáru pak i jakous-takous penzi. Máme v tom všem sice ještě hodně dohánět, ale zapomínáme ještě na něco jiného: hlavně si totiž musíme ubránit to, co už máme, to, co nás v minulosti stálo tolik obětí. Než nás totiž historie poučila, že když chceme žít jako lidi, musíme se chovat jako lidi. Ničit a zabíjet umí každý blbec, ale vytvořit něco pro dobro lidstva, na to je třeba civilizovaného člověka. Bez civilizace nemá náš život ani naše tvoření žádný smysl. To můžeme zase zalézt zpátky do jeskyň a žít se ožíráním kostí našich sousedů a idiotsky doufat, že zítra nebudou zase oni ožírat ty naše.

Ano, i když ještě pořád není tak moc, čím bychom se mohli blýskat, všichni dobře známe různé bonusy civilizace. Známe ale také její některé nevýhody? Ty jsou hlavně v tom, že neprošla všude a že se dokonce někde žene opačným směrem - co rok, to o století zpět. Čas od času je totiž naše civilizace těžce a nemilosrdně zkoušena. Jak se zachováme právě v takové době pak také určí, *zda* se i ta naše civilizace zachová nebo jen zdegeneruje zase na křováctví. Stačí jeden incident a naše křehká pospolitost humánních lidí se může zhroutit zpět do doby kamenné. My ale přece nechceme klesnout zpátky tam, odkud jsme se tak pracně vyhrabali. Chceme, aby byl člověk člověku člověkem a ne vlkem nebo dokonce hyenou.

Je typické, že vládci nebo i státy, kterým se podařilo zotročit vlastní národy, pak vyvázejí své sociální nebo náboženské "revoluce" i za hranice. Nacisté, sověti, teroristi - ti všichni chtěli a ještě chtějí otočit hodiny zpět. Zatím vždy naše civilizace zvítězila, ale to neznamená, že by zrovna teď nemohla padnout.

Proč zrovna teď? Protože víc než kdy jindy naše civilizace sama nejvíc pomáhá teroristům: stali jsme se příliš jemní a tím i bezbranní. Zapomínáme, že civilizace má svoje nepřátele, kteří nejsou omezeni ničím. Nechápeme, že jejich jediná *strategie je smrt*, a jejich jediné *náboženství je nenávist*. Nenávist, která se projevuje zase jen jedním: vraždou. Zabíjejí tedy nejen cizí, ale i vlastní lidi, zabíjejí bez rozdílu a ještě cvičí sebevrahy, kteří zase sami vraždí. Smrt, která v orgasmickém okamžiku plodí zase jen smrt. Zabíjí nejen všechny, ale i všechno. Všechno, co nás dělá lidi - v tom pravém slova smyslu. Nejhorší je na tom, že tyto prorokové smrti jsou velice efektivní, hlavně proto, že nemají žádné morální skrupule. A jejich zbraně? Víme, že jim stačilo zakoupit pár "exacto" nožů za pár dolarů a *zbytek už jim dodala právě naše civilizace*: naše letadla, naše palivo, náš trénink pro jejich piloty i ty naše bezbranné cíle. Jejich nenávist se ovšem neukojí ani tou veškerou prolitou krví - je to prostě neplodná, impotentní filozofie smrti. Smrti, která se každou vraždou stává ještě hladovější.

Neočekávanou pomoc dostali teroristi z řad lidí, hlavně novinářů, kteří to nebezpečí pořád ještě nevidí nebo - ti inteligentnější - vidí, ale nevěří vlastním očím. Pod záminkou různých "svobod slova" teď hájí teroristy, podobně, jako kdysi hájili komunisty. Lenin jim už tehdy říkal "užiteční idioti", využíval je, ale nevážil si jich. Užiteční mu byli - ale také idioti, protože si vlastně sami kopali hrob. Které později nestačil zlikvidovat Lenin, ty povraždil Stalin. I po takovém řeznictví ale někteří komunistům stále věřili -ale to už je ale zase jiný druh idiotů.

Vzpomínám, jak jsem jednou na Ostravsku dával dohromady regulační proces ve slévárně. Najednou se nám z ničeho nic rozjela celá velká, ohromná pánev, plná tekuté litiny a šinula si to vzduchem na jeřábu přes halu. Hrozila opravdová katastrofa, ale naštěstí jeřábník vypnul přívod elektrického proudu a monstrum zastavil. Jak to vzniklo? Motory byly napájeny z polovodičových obvodů, které milionkrát

zesilovaly odchylku od dané veličiny. A jedná malá miniaturní dioda, kterých by se vám na nehet vešlo možná sto, se nějak přehřála a jak se říká, začala *driftovat*, tj. její hodnota se začala posouvat. To se milionkrát zvětšilo a pohon se rozjel do neznáma. Podobně jedna rakovinná buňka může vytvořit zhoubný nádor a smrt. Co na tom, že přitom zabije i sebe sama?

I ta naše civilizace má svoje systémy s mohutnými zesíleními, systémy, které by mohla zničit jedna malá, pitomá "dioda", jeden blázen. A nálet na New York nezničil jen dvě věže: on zároveň ochromil leteckou dopravu a přivedl svět do nové ekonomické krize. Kdysi jsme se báli bláznů s nukleárními zbraněmi, dnes se bojíme bláznů s biologickými zbraněmi. Ale nejde jen o to, jaké zbraně mají - důležité je, že opravdu jednáme s *blázný*. Tam neplatí pravidla normálního života: blázen s břitvou v ruce je nebezpečím pro celé lidstvo, neboť si nevybírá - řeže hlava nehlava. Největší zbraní nepřítel jsme ovšem my sami, naše *netečnost, pohodlnost, nechápavost a smířlivost se zlem*. Nechápeme, že na této planetě jsou pořád ještě kreatury s mentalitou šelem. Dokonce horší, než šelem - ani ty nezabíjejí, když nemusí. Matka příroda je totiž moudrá: ona nechce zničit sama sebe.

Polský delegát v OSN řekl jednu zajímavou věc: v boji proti terorizmu nám chybí hlavně *předvídavost*. V naší situaci nestačí čekat, co nepřítel udělá, *je třeba předvídat, co udělá příště*. Bude pozdě dávat protiletecké rakety k nukleárním elektrárnám, až když budou napadeny "sebevražednými" letadly. Bohužel podle obličejů naslouchajících delegátů jsem viděl na obrazovce, že jim to pořád ještě nezapálilo. Jsme totiž už asi příliš civilizovaní na to, abychom se vžili do primitivního myšlení teroristů. Myslíme příliš logicky: proč by to proboha dělali? A příliš jsme byli doposud vedeni jen jedním kritériem: kolik co stojí nebo nakolik to či ono bude vyhovovat nátlakovým skupinám. Jenže jaká je vůbec cena života? Když teroristé zvítězí, první, co zlikvidují, budou právě nátlakové skupiny :-). Protože nátlakové skupiny mohou existovat jen díky naší vyspělé demokracii, která je vlastně dítětem naší civilizace.

Ano, v naší situaci nestačí čekat, co nepřítel udělá, *je třeba předvídat jeho další kroky*. V tom je naše jediná síla, jinak budeme vždycky o dva kroky pozadu za nimi a budeme pořád prohrávat. Je to totiž válka bez zákopů, kde *nevíme skoro nic o našem nepříteli*, o tom, kde se všude vyskytuje a co chystá. Nedělejme si iluze, tady se dá vyhrát jen chytrostí a té se ještě musíme hodně učit.

Vzpomínáte na rubriku "Přečetli jsme" a na mou recenzi knihy *Chybí nám vynalézavost?* od T. H. Nixona? Ta vyšla - v Hurontarii - 11 září, na den hrůzy. . Recenzi jsem napsal asi týden předtím, než se stal onen útok na New York a nikdy by mi nenapadlo, jak brzo dá budoucnost autorovi knihy za pravdu. Jenže v tom je i náš problém: jsme příliš civilizovaní na to, abychom se uměli vžít do myšlení teroristů. Pořád ještě nejsme a nikdy asi nebudeme hnáni takovou nenávistí, jako jsou oni. To je sice dobře, ale zároveň nezapomínejme, že oni jsou jí hnáni. Jim se nic nehnuší, jim není nic dost špinavé, aby se to nedalo použít. Pět tisíc civilistů zabili bez mrknutí oka a když jim to dovolíme, zabijí miliony. Zastaví je jen dvě věci: buď vybijí zbytek zeměkoule nebo budou fyzicky zlikvidováni. To je třeba brát jako fakt a jednat rychle a chytře - čas totiž už teď začíná rychle pracovat proti nám.

Jednou jsem si šel v Montrealu proplatit v bance výplatní šek a najednou tam vtrhli bankovní lupiči. Vyzbrojeni až po zuby, dávali nám všem najevo, co udělají, když nedostanou své. A prosím: najednou nám to všem bylo jasné; tomu "Ruce vzhůru!" jsme porozuměli hodně rychle. Když jsem - já naiva - spustil dolů ruce, kterými jsme tam všichni podpírali ten neviditelný strop, vrazil mi ten jeden hlaveň po žebra, a hned jsem pochopil, že se tam nenatáčí pro Hollywood :-). Podařilo se jim s lupem uniknout a později ta samá skupina při jiném *hold-upu*, tj. přepadu zabila několik lidí. Vyšetřovatel policie mi tehdy řekl: "Vy máte štěstí, druhý měsíc v Kanadě a že jste zažil přepadení. To byl zážitek,

co?" Řekl jsem mu, že jsem měl zcela jiné pocity než pocity štěstí, ale že zase nejsem zase tolik překvapen - do naší země vpadlo půl miliónu gangsterů a měli dokonce tanky.

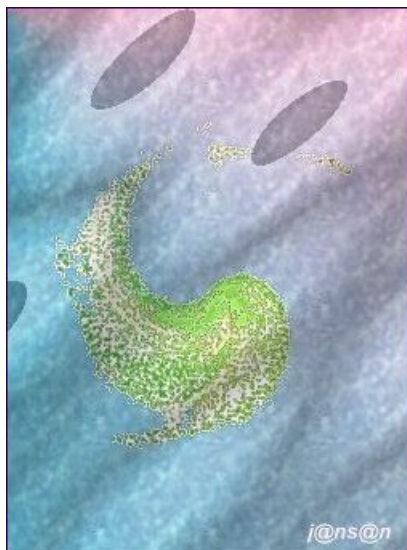
Ano, jsou věci, které jsou očividné, ale které "nás prostě nenapadne domyslet. Uvedu příklad: asi měsíc před útokem na New York jsem v televizi viděl záběry s cestujícím, který se - ať z opilosti či vzteku - dobýval do pilotní kabiny. Pak dokonce prokopl dveře, vrazil dovnitř a obtěžoval piloty. Tehdy aerolinkám nestálo ani za řeč s tím něco udělat - a teď se se předhání v instalaci ocelových dveří v každém letadle. Dveří, jejichž cena by pro všechna letadla byla tisíckrát menší, než finanční ztráty, které jim útok způsobil jen tím, že už tolik lidí nelétá. Ano, to jsou ta "zesílení", která nevnímáme. Bohužel opět vítězí zapšklí byrokrati, kteří nemají dost představitosti, aby mysleli samostatně. Jenže teď jsme v tom všichni, terorista si nevybírá a my budeme trpět za blbost byrokratů. Uvažovalo se například i v Kanadě dát do letadel tzv. *flight marshalls*, něco jako ozbrojené letecké šerify, co už zavedli na některých letech v USA. Aby se ušetřilo, nějaký byrokrat navrhoval místo toho jen prostě ozbrojit piloty. Jenže pilot je tam, aby pilotoval, ne aby ještě levou rukou střílel. A nakonec to ještě udělali tak, že jim nedali pistole, ale jen "zappery", hole, co dávají elektrické rány.

Opět tedy nejsme dostatečně prozíraví, opět nevěříme, že se něco neobvyklého může stát. Nuže *už se stalo* a bude se to dít dál. Jsme napadeni a my se prosím ještě ptáme, co tím útočník vlastně myslel! To, že jsme víc civilizovaní, ale neznamená, že musíme být také s prominutím víc pitomí. Ale to zatím bohužel ještě hodně jsme.

PROČ JSEM SE NESTAL POLITIKEM

Vidíte, taková jednoduchá otázka a já na ni nemám odpověď. Přesněji řečeno mám, ale je jich víc a nevím, kterou bych měl vybrat. Kdybych byl politik, tak bych tenhle problém neměl: tady bych použil tuhleto odpověď, támhle zase támhleto, dnes jednu, zítra jinou...

Ne, nejde mi o zesměšňování politiků, na to si úplně stačí oni sami. Zajímá mě jen, proč jsem se k nim nedal a zda jsem vlastně někde neudělal chybu. To, co jsem tu napsal, je tedy taková zpověď, litování hříčů a hned si také přidám rozhršení. První odpověď, která mi napadá je, že jsem měl

absolutní nezájem o politiku.

Už od dětství jsem trpěl nutkáním hodně povídat. Dokonce jsem jednu dobu také učil, ale to to bylo lehké, neboť studenti mě museli vyslechnout a navíc ještě se mnou souhlasili, snad v domnění, že by jinak nedostali zápočet. Já jim tu domněnku nevyvracel, snad z pohodlnosti, snad proto, že mám rád, když se mnou lidé souhlasí. Navíc se u nás dával zápočet hlavně za prezenci, sem tam za výsledky a sem tam i za to, jak dalece čitelné byly jejich zápisky. Děvčata to měla lehké, protože uměla psát krasopisně.

To povídání, kterému se vznešeně říkalo pedagogika, mě tehdy velmi bavilo. Na druhé straně se mi ale nechtělo lidi poučovat, neměl jsem na to zase tak velké ego nebo co se to vlastně k tomu potřebuje. Mezi učením a poučováním je rozdíl v tom, že poučovat je stoprocentně přesvědčen, že pravdu má on a nikdo jiný anebo alespoň že on má tu největší pravdu ze všech. Poučování je ovšem v klinickém slova smyslu vlastně jen duševní porucha a v lidském slova smyslu blbost. Jenže poučovatel to neví a trik je v tom, že my zase nevíme, že on to neví a on pak vesele a nerušeně poučuje masu. Jak to dopadá, to už jsme také zažili.

Kdosi to asi už řekl přede mnou, ale nešť: "*Blbost je vlastně nevléčitelná.*" Ano, blb sice přestává být blbem už tehdy, když pozná, že je blb, ovšem pokud je ještě blbem, nemůže ještě poznat, že jím je, tudíž nemůže jím ani přestat být - je to takový *Catch 22* (viz kniha Josepha Hellera). Čímž je to dokázáno, neboli *Quod erat demonstrandum*, jak říkával náš profesor matematiky, když nevěděl, jak dál. A od tohoto *nutkání poučovat* je už jen krok k poučování, neboli k *nutkání oblbovat*, což je vlastně také základem politikaření.

Vím, že bych na to nebyl dobrý.

To je ovšem zábrana: politici to o sobě nevědí a tak se z nich postupně stávají tak zvané osobnosti

veřejné (jinak řečeno vykřičené). Jak to vím, že bych na to nebyl dobrý? Po pravdě řečeno, já to tak docela stoprocentně nevím, ale na rozdíl do politiků si myslím, že lidstvu jen prospěje, když se to nebudu snažit dokazovat v praxi.

Vyučil jsem se v jistém oboru,

který mě stačí uživit, takže se - jako každý jiný hňup bez fantazie - živím prací. Navíc si myslím, že politici jsou lidé, kteří nic pořádného neumí, takže se místo práce musí žít jinak. Mám na to prosím i důkaz: většina politiků, když skončí svou veřejnou kariéru, se živí dál jen pomocí svých konekcí, pokud ovšem předtím neskončí ve vězení, že ano. S tou prací se ale asi mýlím: kdybych byl politik, tak bych věděl, že dneska se nikdo už poctivou prací stejně pořádně neuživí :-).

Chyběla mi touha spasit lidstvo,

která politikovi pomáhá šplhat se nahoru, aby tam, pohodlně usazen, mohl vykonávat svoji spasitelskou funkci. Že přitom dělá kopance, to mu nevadí: on ví, že každý jiný by to dělal hůř. Protože si to ale myslí všichni politici, dostáváme se tak k logickému paradoxu, že ne jeden, ale všichni politici se na to místo hodí nejlépe, i když každý s nich by to dělal hůř, než kterýkoliv z ostatních. Jinak řečeno: všichni se na to hodí i nehodí.

Nechtělo se mi pořád ohlupovat lidi.

To je ovšem jen výmluva - mě se chtělo, ale jaksi jsem se bál následků. Už v mládí jsem zaregistroval, že mi to oblbování jde docela dobře; šlo jen to trvat na určitém tvrzení dostatečně dlouho - tak dlouho, až ostatní začnou pochybovat o tom svém. Také jsem to několikrát zkusil a řeknu vám, je to nebezpečné, hlavně po stránce ublížení na těle.

Daleko lepší se to ovšem dělá v davu. Jednak se v davu všechno myšlení navzájem ruší, takže dav pak navenek vypadá, že vůbec nemyslí, jednak, že se pak všichni jednotlivci jaksi natočí jedním směrem jako molekuly ve zmagnetovaném železe. Dav se pak také stává magnetický a s jinými zmagnetizovanými davy se buď přitahuje, nebo odpuzuje. Patříte-li ovšem k tělesu, obě tato zmagnetovaná železa - pardon, davy - vás naopak mohou přitáhnout, přesněji řečeno zhltnout. Zmagnetizovaný člen davu pak najednou začne ztrácet mozkovou hmotu. Zmagnetizovaný dav se pozná podle toho, jak všichni souhlasně kývají hlavami: to je celkem pochopitelné, protože prázdnou hlavou se kývá lehčeji.

Pedagog či demagog?

Na demagogii, na tento proces zmagnetování, jsme všichni náchylní, podobně jako na chřipku, ať už se jedná o vysokoškolského profesora nebo o ty, kterým se škola tak líbila, že si ji celou odseděli v obecné. Hlavní zbraní demagogie jsou totiž *sliby*. Čím to je, že i když se tisíckrát zklameme, věříme slibům znova a znova? Studoval jsem - soukromě - některá odvětví *slibologie* a zjistil jsem, že lidská bytost nemůže existovat, aniž by alespoň něčemu nevěřila. A my nejen že věřit musíme, my dokonce věřit chceme a ještě si myslíme, že to patří k hlavním svobodám člověka. Zatím jsme ovšem jen tak naprogramováni, že když nemáme čemu věřit, tak si už něco k věření vymyslíme. Jedna věc mě zaráží: sám na sliby sice nevěřím, ale pořád je ještě rád dávám . . .

Pak přijdou volby. Kdysi jsem v Oakville zneužíval své svaté právo volit, ne k volbě, ale k hloupému, skoro bych řekl školáckému žertu. U uren totiž sedí babičky - dobrovolnice - které vám mají ochotně

pomoci a to také - opravdu ochotně - dělají. Tváří se, jako kdyby v těch urnách byly zpopelněné ostatky nějakých svatých. Opatrně jsem se jich zeptal, jestli se jich něco mohu zeptat. I když to bylo zcela nelogické, protože už tato moje otázka byla jaksi bez dovolení, ale ony, rozradostněny, že se jich vůbec někdo na něco ptá, mě ochotně pobídly, abych se nerozpakoval. Nerozpakuje se a v ruce drže drže (= přechodník přítomného času) všechny ty kandidátky, zeptal jsem se nevinně, jestli nemají ještě nějaké jiné, přesněji řečeno lepší, kandidáty. Babičky vědmy se rozčilily a ujistily mě, že lepší kandidáti nejsou. To ovšem byla jen polovička pravdy: oni tehdy nebyli k mání ani žádní horší kandidáti, že ano.

Osud byl ke mně milosrdný,

udělal jsem totiž na studiích všechny zkoušky a byl jsem graduován (po česku promočen). Co to s tím má co dělat? Rád vysvětlím. Jednou jsme byli v Itálii, byl to výměnný zájezd s italskými studenty. Navštívili jsme také Florencii a pochopitelně jsme se zastavili i na známém náměstí u sochy vítěze nad Goliášem, jehož bezbrannost chtěl Michelangelo zřejmě naznačit jeho relativně miniaturními genitáliemi. Na náměstí pod *loggiemi* sedělo pár studentů a každý si pilně čítal v malé rudé knížce. Přistoupil jsem k jednomu a táži se: "Mao?", míněno "Mao-tse" a on na to: "Si".

Tato historicky důležitá konverzace mi vysvětlila celou tragedii lidstva: studenti, místo aby se učili, si raději čtou různé *maocetungoviny* a následkem toho neznají integrály a propadnou u zkoušek. Protože pak ovšem nic pořádného neumí, začnou dělat revoluce a jelikož neumí stavět, začnou tedy alespoň bourat. To jim jde kupodivu velice dobře a tak jsem zjistil, že takovou politiku může vlastně dělat každý. Dokonce i ti, co ty zkoušky udělají, protože ti mohou pak navíc bourat lépe a radostněji - příklady na mě nechtějte, nerad bych někoho vynechal. Hned mě tehdy také napadlo čistě politické řešení: musíme prostě všechny studenty nechat projít u zkoušek a těm slabším doporučit, aby ve svém oboru raději nepraktikovali, ale radši šli dělat něco nenáročného, jako třeba manažery.

Nejsem fatalista,

a věřím, že určité věci se mohou pokazit, když se dělají špatně. To v politice neplatí, tedy alespoň se zdá, že na to politici nevěří. Pravda, matka příroda dokáže mnoho věcí napravit a každý politik vám bude tvrdit, že bez něj by to bylo určitě ještě horší. Že by to mohlo být bez něj naopak lepší, to už ho nenapadne a napadne-li, k vyslovení téhož týmž nikdy ovšem nedojde.

Historický zákon korupce a erupce

jsem pochopil, když jsme jako kluci podpláceli hlídačova syna, aby nám otvíral branku do sadu, kam jsme pak chodili na jablka. Ovšem jen do té doby, než na to přišel jeho otec, kasičku s našimi úplatky mu sebral a peníze propil. Když vystřízlivěl, dal na bránu nový zámek a ve výbuchu spravedlivého hněvu syna zpoplavkoval. Korupce prostě vede k erupci.

Říká se že moc korumpuje a absolutní moc korumpuje absolutně. Z historie víme, že i ti nejupřímnější snahy politiků skončily fiaskem. Tak např. Napoleon, hrdina francouzské revoluce, si brzy z hesla "Liberté, égalité, fraternité!" nechal jen tu fraternitu a začal svým bratrům udělovat různá království. V dvacátém století máme takových napoleónků už stovky. Ano, je to zákonité a kdo leze do politiky a pak říká, že to nevěděl, je buď ignorant nebo lhář - rozhodně tedy ne člověk, který by měl řídit věci veřejné, jinak řečeno nám všem společné a snad i užitečné.

Poslední v řadě, ale ne v důležitosti,

je důvod zcela prostý: nikdo mi k tomu nedal příležitost. Rodiče mě k tomu nevedli a neměl jsem ani žádné správné kontakty. Dokonce se obávám, že jsem byl na politiku líný a je mi to teď nějak líto: představte si, kam bych to byl býval třeba dotáhl! Pochopitelně by tu byly i nevýhody - nemohl bych už například napsat článek, jako je tento, protože bych se tím zkompromitoval . . .

JAK A KDY KRITIZOVAT.

Máme pro to různé názvy: kritika, posudek, review, recenze a já nevím co ještě - a to jen pro ty psané kritiky; pak jsou ještě ty slovní, obrázkové, atd., a také internetové. Kupodivu z těch všech jmen dostalo hlavně slovo "kritika" jakýsi špatný nádech, což lze dokumentovat i lidovými rčeními, jako třeba "Kdo to umí, ten to dělá, kdo to neumí, ten to kritizuje" nebo i palivcovské "Kibic drž klapajznu, ať tě přes ní nemajznu!", adresované většinou kritikům u karet. Kritiku na sebe ovšem nemá nikdo rád a i slovo sebekritika je víceméně jen synonymum pro sebebičování :-). Správnou kritiku také umí málokdo napsat, případně vyslovit. Máme tu tedy dvě hlavní otázky: JAK a KDY kritizovat - ale ne už KOHO kritizovat, to nechám zcela na vás . . .

Jak kritizovat?

Když jsem si takto nadefinoval hlavní problémy, pokusím se zde ze své čtyřicetileté zkušenosti nevyčísitelného rejpalu popsat, jak by asi měla kritika vypadat. A nemylte se, já se učil hlavně chybami, pořádnou studii o kritice v literatuře nenajdeme - asi proto, že by ji kritici roztrhali na cucky :-). Už od mládí jsem rád kritizoval. To už tak bývá, když jsme mladí a myslíme si, že všechno známe; pochopitelně předem, bez zkušenosti. Děcko si totiž vytvoří svou databázi, ze které odvozuje to ostatní a pak se zlobí, když mu tam něco neseďí. Sotva si v té době uvědomuje, jak je ta jeho "kniha moudrosti" ještě málo popsána. Jeho kritiky se pak přijímají od těch starších někdy s ironickým úsměvem, jindy se zlobou, ale jen málokdy tak, jak byly míněny, tj. pro nápravu věci. Ani rodiče často nemají pochopení pro ten "světoborný" objev, který jejich potomek učinil - ano, dokonce sám od sebe - a jak je na to hrdý. Starší lidé si zase řeknou: nu dobrá, prcek se chce vytáhnout, však on zkrotne, až jednou dospěje jako my! Kam jsme to ale všichni my dospělí dospěli, to už také víme.

A tak mládě vyspívá a jeho kritiku hned začne omezovat mnohem více organizací: škola, vedoucí v práci, sousedi, vláda a nakonec i celá společnost, nejvíc ovšem ony nátlakové skupiny. Někteří, předčasně zestárlí, to radši vzdají a přizpůsobí se. Někteří si dokonce s toho přizpůsobení udělají i povolání, např. policajti. Jiní tvrdošíjně rebelují proti tomu, co považují za nesprávné, přičemž jsou povzbuzováni těmi, kteří je pak chytře ovládají. A navíc s nimi jde špatná pověst *troublemakerů*, potíženíků.

Když kritizujeme, musíme totiž použít *takt i taktiku*. To prvé není tak těžké: chceme, aby se soupeř poučil, případně ustoupil - musíme tedy kritizovanému nechat *zadní vrátka k ústupu*. Nemá-li je, nemůže ustoupit, i kdyby chtěl. Jinak je totiž ona "kritika jen pro kritiku" obyčejný sadismus či masážováním vlastního žlučníku. Urážky, otevřené nebo i skryté, mu ta vrátka předem zavírají: nebude s vámi vůbec diskutovat, musí nejprve hájit svou čest. Taktika je naopak způsob, *jak* na to jdeme, aby

byl kritika přijata a chyby napraveny.

Podobně používáme jen *konstruktivní kritiku*, tj. navrhneme hned soupeři řešení, pochopitelně takové, které by mohl přijmout. Kritizovat a nemít při ruce návod k řešení daných problémů umí ovšem každý idiot, ale když se ho zeptáte "Co navrhuješ?", zaplete se nakonec ve slepé uličce. A zase: řešení musí být přijatelné - a ovšem také prospěšné - pro většinu lidí, kterých se to týká.

Kritizujeme-li ovšem společenské nešvary, tam je to složitější, tam řešení raději nenavrhujeme, pokud nejsme odborníky v tom kterém oboru. Ano, většina rozhoduje, co se udělá, ale detailní řešení JAK SE TO UDĚLÁ musí vypracovat expert. A mluvíme-li o *většině*: to je slovo, které se v demokracii používá - a zneužívá - až moc. Ne že by se nezneužívalo i v diktaturách, ale tam je to jenom čistá demagogie. Ta ovšem bují i v demokraciích, takže když slyšíme, jak se někdo odvolává na většinu, musíme si dávat pozor; většinou totiž myslí jen sebe a tchýni :-).

Zrovna dnes jsem se díval na televizi, kde redaktor jednoho známého amerického - teda politického - časopisu vysvětloval onu volební šaškárnu na Floridě tím, že je to demokracie "*at its best*", tedy jako její nejlepší ukázka. A snad tomu i věřil! U nás na horách se jednou k smrti pohádali kovář s mlynářem - ale to jsem ještě nevěděl, že je to demokracie *at its best* :-). Hádku samozřejmě ještě není diskuze, to je jen její nižší, řekl bych přímo dětský, stupeň. Podobně kritika není hledání hnid, ale snaha něco vylepšit; je to prostě něco jako medicína nebo by alespoň mělo být .

A jako u dobré medicíny, nesmí jí být málo - pak totiž neléčí - a nesmí jí být ani moc - pak zase škodí. Svobodná kritika je nejen symbol demokracie, ale hlavně je to také lék na různé nešvary. A tak jako nám nepředepisuje léky nějaký laik, ale lékař, očekáváme od odborníka, aby nám řekl, co je potřeba dělat. My, pacienti, mu nejprve sdělíme, co nás bolí, a on nám pak něco předepíše. A opět jsme na řadě my, abychom mu řekli, zda to pracovalo či ne a když to nepomůže, najít si jiného lékaře. Doby, kdy rybáři do toho kecali ševcům a naopak, ty už snad jsou pryč, doufejme. To byla totiž jen diletantská anarchie a všichni jsme na ni doplatili. Ale nemylme se: ti odborníci na recepty jsou nám také zodpovědni za to, že jejich recepty jsou správné. A my jsme zase zodpovědni za to, zda jejich medicínu použijeme ve správných dávkách a čase.

Kritizovat se má ovšem "*neosobně*" to jest *ne osobu, ale ideje*. To se sice lehce řekne, ale většinou to kritizovaný stejně bere hlavně na sebe. Neosobně, ale ne anonymně - řekněte mi, kolik lidí by si pak nesmlslo, aby někoho pořádně napálili? Objektivní kritika se tak dělat nedá. Vrchol takového přístupu se nazývá udavačství, a z toho jsme snad už také vyrostli.

Ale k té teorii - vezměme si analogii, kterou tu trochu zjednoduším: v regulačních obvodech, v t.zv. automaticce, máme tak zvanou *zápornou zpětnou vazbu*. To se část výstupního signálu převede na zesilovač, změří se rozdíl od nastavené a skutečné hodnoty, tak zvaná *chyba* a ta se pak v opačné polaritě posílá zpět ke vstupu zesilovače (proto ten název "negativní") . Matematika je to jednoduchá: nastaveno máme řekněme na 15, výstup ukazuje 17, rozdíl je 2, a ten se pak přivede na vstup regulátoru jakožto minus 2 (teda s obráceným znaménkem) a regulátor stáhne hodnotu dolů, aby se výstup rovnal těm 15 - kde se pak systém ustálí.

Je to tedy navzdory tomu nešťastnému "negativnímu" názvu naopak něco dobrého, co pro nás pracuje. Podobně i kritika pomáhá zlepšovat chování systému. Ale teď pozor: ta "dvojka", o které jsem mluvil, ta by se přiváděla, kdyby měl zesilovač zesílení jen 1. Ten má ale - pro větší citlivost - zesílení daleko větší a pak stačí přivést jen nepatrný zlomek chyby. Podobně i kritika je dobrá věc, ale záleží, zda-li není příliš "zesílená". Může být totiž i přehnaně silná nebo naopak příliš slabá - a pak ovšem dobře

pracovat nebude.

Kdy kritizovat?

Otázka, kdy kritizovat, je stejně důležitá. Účelem kritiky je jistě snaha po nápravě, ne uspokojení nějakého domýšlivého jednotlivce. Proto má být kritika formulována tak, aby ji mohla druhá strana (beze ztráty na cti) přijmout a vůbec došlo k nějaké nápravě. Nehledáme tedy mermomocí všechno to, čím se od té druhé strany lišíme v názorech - jen to podstatné, t.j. fakta a logické důsledky z nich plynoucí. Kritika by neměla (ale často je) být zbraní, použitou pro zničení soupeře nebo mít jiné, skryté účely.

Také nevhodné načasování může nadělat velké škody. Můžeme to opět přirovnat regulačnímu obvodu. Představme si, že výstupní signál kolísá, něco jako sinusovka (vlnovka). Bereme-li zpětnovazební signál, když má ta vlnovka nejvyšší, kladnou hodnotu, bude se vazba snažit toto napětí snížit. Ale představte si, že je ve zpětné vazbě zpoždění a signál přijde na vstup, až když už je vlnovka zase dole - v tom případě bychom výstup snižovali ještě víc, než je požadováno a chyba by se naopak ještě zvýšila. Podobně i u kritiky je třeba volit správný čas. Tím nemyslím čekat moc dlouho, ale zvolit si situaci, kdy je účinek kritiky největší: jistě nebudu kritizovat ty druhé zrovna tehdy, když mám sám vodu v botách :-) nebo když jsou fakta proti mně. Strategie vyžaduje, abych útočili tehdy, kdy máme šanci vyhrát. A to pochopitelně není vždy a za každých okolností.

Z praxe vím, že si nepůjdu stěžovat to, že mi počítač nepracuje, když v opravně zrovna nemá službu jistý počítačový opravář - zkušenější než ti ostatní. Ovšem i když tam ta osoba je, ještě nemusí mít na mě čas. Také je potřeba vědět, jak správně postupovat: někde stačí žádost či prosba, jinde spíše argumentovat vedoucím, ale to už je poslední možnost. Kde nepomůže logika, jsou i jiné cesty. Ale to už nechám na vás. Jak už jsem naznačil, samotná kritika nepomáhá, není-li navíc doprovázena další akcí - to by se pak mohlo kritizovat do nekonečna. Kritika je teda vlastně *jen počátek všeho*, ale už ten se musí udělat správně.

KOMENTÁŘE Z ROKU 2000.

Jak je vidět, jedno tisíciletí jsme tedy přežili a čeká nás další. V Čechách sice tvrdí, že na to nové tisíciletí musíme počkat ještě rok - chtějí tím snad říci, že jsou o rok pozadu ? :-) Nu žerty stranou, ono to není tka důležité. A bug Y2K? Mnozí teď namítají, že vyhodili zbytečně peníze, protože stejně jaksi moc neudeřil ani tam, kde na to ty miliardy nevyhodili. Těm je lehká pomoc: dejte si tam zpátky (s vlastním rizikem, ovšem!) starý softvér a uvidíte. Já osobně bych to nedoporučoval, už jenom podle starého zlatého pravidla domácích údržbářů, že totiž "když to běhá, tak to neopravuj!" Jenže podle toho by se bývalo nemělo opravovat ani pro Y2K, když to ještě loni běhalo, ne? :-)

Nějak se mi nechce na nový rok předpovídat, jako to dělají jasnovidci - dost předpovědí se mi totiž splnilo, tak vás nechci strašit :-). No a ty, co by se nesplnily, ty by mi pak udělaly jen ostudu. Ale vážně, není lepší nic z budoucnosti nevědět? I když jsme každý svého osudu strůjce - jak nás učili ve škole, kde jim ten osud a osnovy naplánovala vláda - tak špatně zase na tom nejsme. Tak špatně, abychom to pak museli všechno svádět jen na sebe. To máte jako s novoročními předsevzetími - chcete, abyste je vždy výborně splnili? Dejte si je hodně malé, jak já!

Už jsem tu v minulém čísle propagoval naši elektronickou knihu HURONTARIA 1999 - OFF LINE, t.j. celý ročník Hurontarie zazipovaný v jenom fajlu. Mezitím jsem ale "vydal" i knihu "Umíme diskutovat?" a založil jsem na to dokonce celou knihovnu, s názvem KNIHY OFF- LINE. Až najdeme spolehlivý server, začneme tam těch knih vydávat víc (jen prozradím, že se chystá kniha Michala Málka "Trak, já a Amerika", dvě sbírky básní z Hurontarie a nějaké ty reportáže. Knihy jsou ve webovém formátu (HTML) a každá z nich se celá vejde na floppy disketu, takže si je můžete pohodlně číst na svém počítači. Až se to rozběhne a začnou vyrábět kapesní čtečky velikosti těch malých přehrávačů CDček, budete to moci číst i v tramvaji. Kapesní přehrávačky filmů (DVD) už totiž existují -o nich je také článek v lednovém Příložníku.

Moje nová esej pro českou uměleckou galerii ArtForum je v anglické části tohoto čísla Hurontarie, český překlad pak v Příložníku. Pojednává o práci *Jaromíra Rybáka*, který už vystavoval po celém světě a nazývá se Třetí oko umělce.

PŘÍLOŽNÍK - už vyšel po patnácté, oslavujeme tedy velmi úspěšný půlrok života (pár našich článků už bylo také otištěno v novinách a na internetu).

Číslem 2 se loučíme s anglickou částí Hurontarie a budeme pokračovat jen s touto, českou. Je nám to opravdu líto, získali jsme ve světě mnoho přátel, kterým jsme přibližovali český svět. Udělali jsme jistě hodně práce, ale zároveň to tříštilo naše síly a čas. To neznamená, že na své anglicky mluvící čtenáře zapomínáme: budeme teď vydávat v knižnici KNIHY OFF-LINE některé knihy i v angličtině. Prozatím už jsme vydali dvě, oba ročníky anglické Hurontarie a plánujeme knihy básní, reportáží a další.

Naše knihovna se rozrůstá a s ní i nová technologie elektronických knih. Zajímavou diskuzi najdete v časopise RCFoC Jeffa Harrow od firmy Compaq, jehož jsem kdysi interviewoval pro Hurontarii. Osobně se mi líbí nápad jednoho čtenáře, nazývat papírové knihy "knihy mrtvých stromů". Zatím si ale nemyslím, že bychom dřevorubce připravili o práci, většinu papíru stejně spotřebují byrokrati a politici - a ti jak známo nevymírají.

Za posledních čtrnáct dní jsme vydali další čtyři knihy, adresy na ně najdete na titulní stránce Hurontarie. Doporučujeme knihu GO WEST! (aneb Jak se žije u prerie) , která popisuje tři léta autorova života tamtéž. Jelikož už máme celkem devět knih, zavedli jsme pro ně speciální stránku na Netu, adresa je také tam. Knihy můžete číst vyhledávačem, tím samým, kterým právě čtete toto, a ano, jsou zadarmo. Plánujeme vydávat i knihy básní a máme tam už i dvě knihy v angličtině. Jednotlivé knihy jsou zazipovány, a po jsou přenosné. Zachovávají text, barvy, a obrázky jako na Netu, jedna z nich je dokonce ozvučená a máme slíbeno, že jich takových bude víc. Tož neváhejte a staňte se elektronickými čtenáři!

Naše nová esej pro českou uměleckou galerii ArtForum pojednává o práci *Jaroslava Matouše*, který už také vystavoval po celém světě.

Můj článek o Vojničově rukopise vzbudil nečekaný zájem u badatelů, kteří se jím zabývají. Navázal jsem určité spojení i s výzkumníky v Čechách, kteří nyní - konečně - hodlají otevřít webstránku na toto téma také u nás doma Čechách.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, a sice sbírku básní, nazvanou Karneval. Můžete si ji i vytisknout - je doprovázena ilustracemi, vyrobenými moderní elektronickou grafikou.

Naše nová esej pro českou uměleckou galerii ArtForum je na internetové stránce ArtFora. Pojednává o práci *Blanky Matragi-Kyselové*, malířky, sklářky a oděvní návrhářky. Eсей se nazývá UMĚLKYNĚ MNOHA TALENTŮ.

PŘÍLOŽNÍK - už vyšel po devatenácté. Reportáž z Havaje pokračuje návštěvou Polynézké vesnice, popisem kasinové hry Blackjack, vyprávěním, jak cestují Kanadčané, animací známého obrazu malíře Eschera, vlajkovým kvízem a ještě jinými články.

Můj článek o Vojničově rukopise v tomto čísle končí a dostal jsem několik dopisů, vyjadřujících údiv, jak dlouho mi vlastně ten výzkum trval. Abych pravdu řekl, jen pár dnů - nápady se rodí rychle, ale udělat pokrok v rozluštění rukopisu je práce daleko těžší a ten čeká na někoho jiného :-). Všechny čtyři části mají vyjít také na nové, opravdu české Vojničově stránce v Brně. Předpokládám, že se tam dovíte ještě víc - například o výsledcích nedávné cesty dvou výzkumníků z ciziny po českých archivech.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, a sice sbírku populárních článků od j@ns@na pro pražský Amberzine, nazvanou Dimenze.

Naše nová esej pro českou uměleckou galerii ArtForum je na internetové stránce ArtFora, anglicky a česky. Jejím námětem je práce *Pavla Trnky*, malíře, sochaře a mistra skláře. Eсей se nazývá ÚNIK Z TŘETÍ DIMENZE.

PŘÍLOŽNÍK - už vyšel po jednadvacáté. Reportáž z Havaje končí útokem na Pearl Harbor, Michal popisuje automobilovou rally se zavázanýma očima (ne jeho!), Pavlína se těší z jara v Radotíně a Mirko zase z toho v Mnichově. Laddie nám opět napsal báseň o dešti a lásce, tentokrát anglicky, je tam i katastrofální kvíz. Znovu se k životu klubají Baráčníci, s tématem odhazování sněhu, a seriál Umíme se učit se tentokrát zabývá mentálními mapami© (ale ne těmi počítačovými).

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, a sice sbírku populárních článků od j@ns@na pro přílohu Neviditelného Psa, Kanadské Listy. Kniha se nazývá **Javorové listy**, je doprovázena fotografiemi od Ati Hurychové.

PŘÍLOŽNÍK - už vyšel po třiadvacáté. V sérii lekcí "Umíme se učit?" se dovíte o mentálních procesech, jakož i o paralelním a laterálním myšlení. Michal se vytáhl: napsal nám nejen Baráčníky (o bohaté sklizni sena), ale ještě nenápadně přisunul Karlův recept pro svou barbecueovou kuchyni. Emil nám popisuje náboženské sekty na Moravě a v Kanadě, zatímco od Mirka tu máme fotku Písecké radnice. Laddie přiložil báseň o sopce - jistě jste si všimli, že už delší dobu ho svými grafickými obrázky doprovází j@ns@n.

Naše nová esej pro českou uměleckou galerii ArtForum je na internetové stránce ArtFora, anglicky a česky. Jejím námětem je práce *Ivana Mareše* a esej se nazývá CESTA DOVNITŘ.

Náš Bulletin se také objevil na stránkách nové přílohy Neviditelného Psa, nazvané Universum. Vede ji dobrá přítelkyně Hurontarie, Jitka Splítková a držíme jí palce. J@ns@n se tam mrknul a věřte, je toho tam hodně zajímavého. Najdete ji na <http://pes.internet.cz/veda/>

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, vlastně dvě, a sice sbírku esejí pro pražské ArtForum, nazvanou **ARTIKULACE** a její anglickou verzi **ART-TICKLES**, obě doprovázené fotkami děl našich sklářů.

Naše nová esej pro českou uměleckou galerii ArtForum je už také na internetové stránce ArtFora, anglicky a česky. Jejím námětem je práce *Adolfa Borna* a esej se nazývá CHVÁLA SVOBODNÉHO DUCHA. Internetová výstava se otvírá k výročí Mistrových sedmdesátin.

Interview s j@ns@nem se objevilo na stránkách nové přílohy Neviditelného Psa, nazvané Universum. Vede ji dobrá přítelkyně Hurontarie, Jitka Splítková, která otázky pokládala, zatímco j@ns@n je pak zase zvedal. Interview najdete na <http://pes.internet.cz/veda/>

V úterý jsem se byl podívat na film "The Perfect Storm" (Perfektní bouře). Název je to pochopitelně ironický, převzatý z dialogu ve filmu - jeden meteorolog ji tam tak nazývá, ale co je pro něj perfektní, pro ty druhé rozhodně není. Podle jeho vlastní výpovědi hledal autor knihy - Sebastian Junger - námět v oblasti "civilního" heroizmu, tam kde lidé konají nebezpečnou práci a riskují nejen své zdraví, ale někdy i život.

Film je to rozhodně napínavý a udrží vás v postřehu prakticky po celou dobu (je také asi o půl hodiny

delší, než normálně - to je ta půlhodina před bouří, než to začne :-)). Podle mého názoru je daleko napínavější a co do práce kamery i dynamičtější než Titanic - ale o to rozhodně nejde. Až teprve když jsme vycházeli z kina, jsem si uvědomil, jak klidný život jsem vlastně měl - pravda, umýval jsme kdysi okna ve výškových budovách a ano, pracoval jsem dokonce i v nukleárním reaktoru. Jenže to prvé jsem tak nějak nebral vážně - byl jsem tehdy ještě mlad'och, no a v tom reaktoru to nebezpečí jednak nevidíte a navíc víte, že se o vás stará celý štáb odborníků.

Jak říká sám autor: "Lidé, kteří se opájejí riskem - a já jsem jeden z nich, to přiznávám - jsou hlavně absolventi univerzit. Ti, kteří riskují, aby se užívali, většinou na univerzitu nejdu." Ano, má pravdu a já jsem měl opravdu v životě štěstí - já si svoje risky mohl alespoň zvolit sám.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, jmenuje se **KUTILOVÉ** a má hned dva autory, Michala a Honzu. Kdo čtete Příložník, tak si asi pamatujete na seriál "Baráčníci" a také si možná vzpomenete, že šlo o to, jak jsme se vyrovnávali s domácími úpravami a opravami. Nuže naše dopisy se nám podařilo naskládat do této knihy, dokonce i s novými obrázky.

Nedávno se tady na Huronu u Flowerpot Islandu (Květináčového ostrova) potopila loď True North II. O ní a o onom ostrově jsem už psal v Hurontarii (r. 1998, č. 12B), v povídce Tajuplný ostrov na Huronském jezeře (prvně byla otištěna v Pražském Telegrafu).

Nikdy bych netušil, že se k tomu ještě vrátím, rozhodně ne za takových tragických okolností: ostrov si vyžádal další oběti. Dvě děti se při tom utopily, zbytek (asi 26), se zachránil a na nafukovacím člunu dojel na ostrov. Jak se to stalo? Kapitán - ten samý, co v té povídce - jel na Flowerpot Island vyzvedávat děti, co tam kempovaly. Normálně by za takového počasí možná ani nejel, ale je to ostrov neobydlený, děti se těšily domů a navíc to měl ve smlouvě. Na zpáteční cestě z ostrova se zvedl vítr a vlny pohazovaly lodí - přesně tak, jak už jsem to popsal v té povídce. Jenže tentokrát jedna z těch vln prorazila boční dveře a zalila pozorovací štolu, na jejímž dně je skleněné dno, kterým můžete pozorovat vraky lodí.

Sklo pravděpodobně prorazila, protože loď se potopila během 30 vteřin. Případ se pořád ještě vyšetřuje, ale o to tu nejde. Píšu to proto, že mě už tehdy zarazilo, že jsme nedostali jako pasažéři záchranné vesty, když u sportovních lodí je podle nařízení musí mít každý na palubě. Proč to pro "turistické" lodí neplatí, nevím. Pravděpodobně se s tím doporučení ještě přijde, ale jde mi ještě o něco jiného. Musím se prostě podívat tomu, že u onoho skla, které je dobře chráněno proti tlaku zespodu (ten je totiž minimální - loď se vznáší ve vodě, váha a vztlak se tedy vyrovnávají), ještě nikdo zatím nepomyslel na to, ochránit ho také seshora. Přitom by asi stačila jen nějaký automatický uzávěr, podobně jako je u ponorky. Jenže kdo by předpokládal, že voda zalije podpalubí seshora?

Naše životy často závisí na tom, jak dobře jsou ty které výrobky či stroje navrženy z bezpečnostního hlediska. Vzpomínám na případ, kdy v letadle začal hořet větrák na WC a oheň se rozšířil po celém letadle. Četl jsem knihu záznamů z různých "black boxů", totiž těch magnetofonů, které vypovídají o posledních minutách na palubě letadel a věřte, je to smutné čtení. Jiný případ byl způsoben špatnou kontrolní žárovkou - přitom by tam stačilo dát dvě, prakticky za stejnou cenu. Ale o cenu zde ani nejde, spíše o to, umět předvídat. Dejme si práci a myslíme vždy trochu víc dopředu - život, který zachráníme, může být třeba i náš vlastní.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, jmenuje se **LISTY Z JAVORU**.

Kniha je pokračováním "Javorových listů", souboru článků napsaných pro "Kanadské Listy" Neviditelného Psa a je věnovaná jejich redaktorovi, Miloši Kalábovi. Fotografie jsou od Ati Hurychové. Kanadské listy už bohužel neexistují, ale jejich spirit si můžete oživit touto knihou.

Nedávno jsem opět viděl v televizi film "*Les Aventuriers*" (z roku 1966 - v angličtině se jmenuje "The Last Adventure" a prý je k dostání na japonském DVD disku). Říkám opět, protože ho mohu vidět já nevím kolikrát a nikdy se nenudím. Jak bych mohl: je to film z dob mého mládí a hraje tam Lino Ventura, Alain Delon a Joanna Shimkus. A zrovna tehdy mě to napadlo: kdo je vlastně ta Joanna? Ano, viděl jsem s ní pár filmů, ale to už je dávno. I zalistoval jsem na Internetu a objevil jsem - že je to kanadská herečka! Ano, narodila se 3 října 1943 v městě Halifaxu, v provincii Nové Skotsko - a to navzdory tomu, že ji jedna webpage (z Litvy) prohlašuje za slavnou Litvánku (asi podle jména). Nějakou dobu prý modelovala v Evropě, měla i session v Playboji a pak začala hrát ve filmech (13ti) převážně francouzských, neboť její francouzština je perfektní (co chcete, je to Kanadanka!) Hrála vedle tak slavných postav, jako Jean-Paul Belmondo, Sidney Chaplin, Jean-Luc Godard, Richard Benjamin, Richard Butorn, Liz Taylor a ještě pár jiných.

Kromě toho nahrála několik písniček, některé i ze svých filmů ("Loin" a "Le monde est fou" z filmu "Teta Zita"). Ještě jsem se dozvěděl, že si vzala za manžela Sidney Poitiera, se kterým žije už dvacet tři let a kterému dala dvě dcery (čtyři další má Sidney z prvního manželství). Čtyři poslední - a nejznámější - filmy natočila už v Americe (1969-1970). Další etapu jejího života vysvětluje lakonická a poněkud negalantní poznámka na jedné stránce, že je totiž "bývalá herečka". To se mi zdá po tak velké kariéře hodně pitomé, myslím ten výraz "bývalá". Lidé zapomínají, ale ne všichni. Její zobrazení ženy, vlastně dívky své doby, bude stále s námi. Narazil jsem na netu také na korespondenci, kde se bavili diváci, právě o filmu "Poslední dobrodružství". Ti tam chválili nejen herecký výkon Joanny a obou herců, ale i zajímavou hudbu k filmu (od Françoise de Roubaix) a v neposlední řadě i režii Roberta Enrica, která proměnila poměrně nenáročný scénář v docela dobrý film. Škoda, že u se o obou pak mnoho neslyšelo - myslím ve filmech. Ano, byl to film o šťastném a bláznivém mládí, nejen oněch tří přátel, ale i o našem. A díky za to mládí, i když v něm bylo i hodně smutku.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, jmenuje se **CANADIANA**. Kniha je souborem prvních příspěvků j@ns@na do Neviditelného Psa, když tam byl ještě dopisovatelem pro Kanadu, v úplných prvopočátcích tohoto netového deníku. Elektronické ilustrace jsou také od autora. Toto je už naše sedmnáctá kniha, ale kdo by počítal . . .

Nedávno jsem četl knihu Alice Kaplanové, "*The Collaborator*" (Kolaborant, The University of Chicago Press, 2000) o životě a smrti francouzského spisovatele a kolaboranta s Němci Roberta Brusillacha. Brusillach byl fašista ještě dávno předtím, než Němci napadli Francii - byl z těch, co věřili na jakýsi národní fašismus, jenže nakonec se, jako všichni ostatní fašisti, přiklonil k nacizmu. Ještě před koncem války byl po osvobození Francie francouzským tribunálem odsouzen za to, že psal proněmecké články a v nich napadal francouzské vlastence, čímž dodával Němcům důvody k tomu, aby je pak zatýkali.

První vlna pomsty za válečné zločiny tehdy sebrala i jeho - byl popraven ještě v únoru 1945, hlavně asi proto, že si svým jízlivým tónem a často až nadávkami získal mnoho nepřátel. Několik dní se sice skrýval, ale když uvěznili jeho matku, šel se sám přihlásit na policii. Jiní jeho kolegové z fašistického časopisu "Je Suis Partout" ('Jsem všude') stačili ještě utéct do Německa a když se vrátili, dostali

pardon. Dokonce i šéf pařížské policie, kolaborující s Němci, dostal jen dva roky a tak se zdá, že Brasillachův trest byl neúměrně přísný, což se autorka snaží vyvrátit.

Ještě před jeho popravou podepsalo 50 intelektuálů a spisovatelů petici za jeho omilostnění - byla mezi nimi jména jako Jean Annouilh, Francois Mauriac (přestože byl sám členem francouzské *résistance*, odboje), Jean Cocteau a Jean Maraisem (který se hrdinně projevil přímo v boji proti Němcům) a Alber Camus. Ještě dnes zní Camusovo vysvětlení, proč podepsal tuto petici, svou hlubokou humánností:

"Vždy jsem považoval trest smrti za něco hrozného. Nepodepsal jsem to kvůli Brasillachovi, protože si ho jako člověka nemohu vážít. Ani proto, že je spisovatel, navíc jen průměrný. I kdybych se o něj zajímal, vzpomínka na moje dva či tři přátele, které Brasillachovi 'přátelé' umučili nebo popravili, by mi v tom zabránila." Osobně si myslím, že humánnost je jedna věc a odpovědnost spisovatele za to, co píše, je zase věc jiná.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, jmenuje se **POHLEDY A NÁZORY**. Kniha je souborem j@ns@nových příspěvků do Britských Listů a to z doby nepříliš dávné.

V minulém čísle jsem popsal krátce moje dojmy z četby knihy Collaborator - nápad se mi zalíbil a protože nejen píšu, ale dokonce i čtu - ano, i knihy! - založil jsem novou rubriku Hurontarie, nazvanou PŘEČETLI JSME, ve které budu i nadále pokračovat. V tomto čísle je recenze ke knize od Donalda Trumpa a knize o Olze Romanové, carově sestře.

Příhoda: Byl jsem na regulérní oční prohlídce a dostal jsem nová skla - teď už nám sami doktoři nabízejí použít pro nové brýle staré rámečky (přes sto dolarů stojí ten "zázrak techniky" se dvěma šroubky, co jsou vyrobeny navíc tak, aby se brzo ožvykaly). Tož jsem řekl "ano", protože ty moje byly "jako nové", neožvykané, protože jsem si je šetřil a nakonec proč ne, pojištění mi platí jen jedny brýle za dva roky. Doktor teda sebral staré brýle a pak se mě zeptal, čím budu číst, než mi ty nové brýle udělají. Řekl jsem mu, že jsem si v drogerii koupil brýle za jeden dolar a jestli je chce vidět, že jsou docela bezva. Vztáhl ruce k nebi a záupěl. Naštěstí - pro mě - jsem mu je neukázal; teprve doma jsem zjistil, že na nich mám hrozný škrábanec, ještě od léta.

Zrovna píšu recenzi na knihu Toma Kocha: "Age speaks for itself" (Stáří mluví za sebe), o kterou mě požádal - pro Hurontario ji přeložím do češtiny a vyjde tam příští měsíc. Pokud jste četli anglickou Hurontarii (když vycházela, ach kde je jí konec?), interviewoval jsem tam Toma už předtím a od té doby jsme se nějak spřátelili. Tom je lékař a univerzitní profesor. Během těch dvou let zatím učil na univerzitách ve Vancouveru i na Havaji a ještě stačil napsat knihu, zatímco já - ale kdeže loňské sněhy jsou, že ano.

Dopsal jsem také esej pro pražské ArtForum, výstavu sochaře *Olbrama Zoubka*, esej je uvedena v současném Příložníku.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, jmenuje se **SVĚTOVÁ BARBECUE KUCHARKA**. Kniha je souborem receptů, a ano, některé z nich už vyšly v Příložníku, ale většina z té stovky receptů teprve čeká, abyste si je ozkoušeli. Je to čtení pro potěchu jazyka i žaludku, jinak řečeno: duše i těla.

V dnešním čísle najdete v sekci "Přečetli jsme" naši recenzi knihy Toma Kocho: *Age speaks for itself* (Stáří mluví za sebe), která vyšla nedávno ve Spojených státech, Kanadě a Anglii. Tom je známý autor knih o stáří a péči o nemocné a mnozí z vás si jistě pamatují, jak jsem ho jednou interviewoval pro Hurontarii. Teď si na to vzpomněl a navrhl mne jako oficiálního recenzenta jeho knihy.

Naše detektivka "A všichni jsme jen herci" v dnešním čísle končí. Víte o tom, že už v Hurontarii jedna byla? Pravda, byla v angličtině a jmenovala se "*Starý Herod*", ale můžeme ji přeložit, bude-li větší zájem (je také třídílná, aby bylo více napětí :-)).

Příhoda: Když jsem byl u místních voleb, žertoval jsem, zda nemají taky takové popletené tikety jako na Floridě - tam byly u kandidátů šipky na dvojstránce, a tak nesmyslně posunuté, že se lidé pletli. Není divu, že budou ještě za deset let počítat hlasy, zda vítěz vyhrál opravdu o celých dvacet či jenom patnáct hlasů :-). Jeden "odborník" v televizi prohlásil, že je to "nejlepší ukázka demokracie" - asi chtěl říci "byrokracie", popleta jeden.

Během posledního měsíce jsme vydali další elektronickou knihu, jmenuje se **ZJEVENÍ JANA ZLATOÚSTÉHO**. Kniha je souborem humorných povídek a článků z Příložníku a obrázky jsou též od autora. Kromě toho, jako speciální dárek, vyšel též zazipovaný celý ročník HURONTARIE 2000 (už i s tímto prosincovým číslem a vlastně vyšly obě verze: 2000B nebo 2000C, ale separátně). V angličtině pak vyšla kniha povídek z prvního ročníku Hurontarie, **ALL THE BELLS OF HELENA**. Knihy jsou vhodným dárkem na vánoce - jsou totiž zadarmo :-).

K ČEMU JE UMĚNÍ?

Nedávno jsem někam jel a poslouchal jsem v autě rádio - byla to zajímavá diskuze několika kritiků a předmětem byla nová kniha od nějakého autora, kterého jsem ani neznal. Jejich názory se zcela lišily: od obyčejného "no, dá se to číst" až k "poněkud nudné" a od "ne zrovna výstižné" až k "zcela odtržené od života". Neshodovali se v ničem, jen ve svém veskrze negativním názoru na tu knihu. . .

No prosím, ty rozdíly jsou vcelku přijatelné, každý máme svůj názor a právo ho vyslovit. Jenže slyšet je od skupiny kritiků, kteří mají nám, čtenářům a laikům, dát profesionální posudek díla - to už člověk začíná pochybovat, jak dalece jsou jejich posudky platné. Vždyť ten autor zřejmě uspěl v napsání nejhorší knihy na světě! :-) A když to dovedeme ještě dál: mají nám ti kritici opravdu co říci, nebo snad jen využívají příležitosti a oslavují svoje vlastní ego? Už jsem

to chtěl přepnout, když jeden z nich konečně řekl něco chytrého: "autor ovšem nemůže potěšit každého - to nakonec ani není účelem umění!"

V okamžiku si diskutéři uvědomili, jak nespravedliví, zaujatí a hlavně - alespoň podle mého názoru - jak hrozně omezení všichni byli - nemyslím myšlenkově, ale rozsahově. Oni, profesionální kritici, úplně ztratili smysl svého poslání: pomáhat čtenářům ocenit také ty dobré části knihy, něco, co určitě měl umělec na mysli, i když se mu to třeba příliš nepodařilo. Zřejmě si mysleli, že si to dobré máme najít sami - dost mylný předpoklad, když to tam nenalezli ani oni, experti. Jediný výsledek jejich zaujaté kritiky mohl být, že si čtenáři, kteří pořad poslouchali, tu knihu asi nekoupí. A to je špatné, velmi špatné - oni vylili - jak říká rčení - s vaničkou i nebohé dítě. A navíc si tu vodu nalili do vlastních bot.

Ano, podle mého názoru byli nejen zaujatí, ale i nespravedliví. Pravda, ani kritik nemůže potěšit každého - a dokonce ani nesmí! - ale oni opravdu těšili jen sebe, jak jsem mohl vyrozumět. Byli všichni příliš poznamenaní svou profesí a asi se považovali za strážce Svaté Literatury a Svrchovaného Vkusy. A tento, možná poctivý, ale zato zcela nesprávný pocit kritizovat za každou cenu, byl v jednom každém z nich zažrán příliš hluboko - oni neposlouchali rozum, ale jen své pudy.

Ne, nevyčítám jim, že si sami definují, co je to umění - i když pochybuji, že nějaká dobrá definice může být kdy napsána. Snažím se jen vyrovnat s tím, co dává umění mě a co mi v jejich posudcích chybělo. To máte tak: už jako malého chlapce mě přitahovaly knihy, hudba, obrazy, prostě cokoliv "od umění". A nejen to: začal jsem psát, malovat, dokázal jsem zahrát melodii, kterou jsem slyšel, i na harmoniku - znáte to, takové ty dětské zájmy. A měl jsem těch zájmů tolik! Jeden z nich bylo i radioamatérství - vstoupil jsem do radioklubu při pražské Technice a měli jsem klubovnu v Husovce.

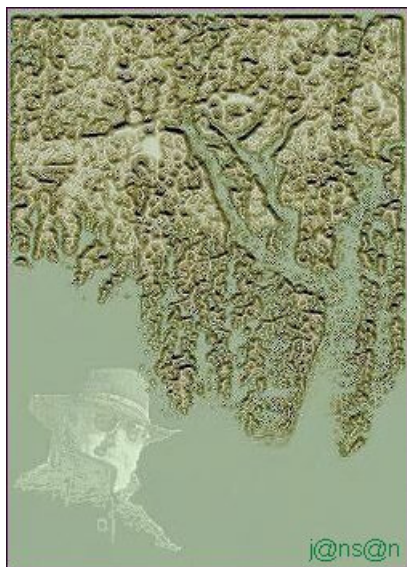
Čím víc jsme se dovídal, tím víc mě to nadchlo a tak jsem začal studovat elektrické inženýrství. Tomu jsem pak věnoval většinu svého života, i když jsem nikdy nepřestal psát či malovat a i tu harmoniku jsme trápil dál.

Jednou, o mnoho let později, let plných úspěchů i zklamání, jsem konečně našel vysvětlení, proč mě to tolik "nutkalo" k té druhé, "netechnické" oblasti. Udělal jsem si totiž sám několik různých testů inteligence (I.Q.) a všechny - pokud jim můžeme věřit - mi potvrdily zajímavou věc. Nebojte se, nebudu vám říkat, jak vysoko jsme skóroval, já na absolutní čísla nevěřím, ale všechny dokazovaly jednu věc: že totiž moje pravá polovina mozku (inspirační, syntetická, umělecká) měla soustavně lepší výsledky, než ta levá (logická, analytická, matematická). Najednou jsem pochopil, proč jsem už od mládí "musel" psát, básnit, malovat a zpívat . . .

Uvědomil jsem si, že jsem - stejně jako ti kritici - celý život zanedbával tu dobrou (a možná i lepší :-)) polovici. A rozhodl jsem se, že jí dám šanci. Už je to teď řádka let, co píšu, do časopisů i do novin, na internetu a poslední dva roky mám dokonce svůj vlastní časopis, Hurontarii a pěknou řádku čtenářů po celém světě. Zda to dělám dobře, to nemohu já sám posoudit - a ani nechci: já to prostě dělám "musím" a nemohu si pomoci. Zatím jsem dostával jen dopisy kladné, pochvalné, snad opět trochu zaujaté - i když tím pozitivním směrem. Snad to svědčí ale o tom, že asi něco dělám dobře a to je dobrý pocit. Získal jsem mnoho přátel po celém světě a poznání, že i tohle je potřeba. Bylo to vlastně docela lehké: nikdy jsem psát, malovat, atd. ani nepřestal, ale dělal jsem to jaksi jen a jen pro sebe. Teď nacházím to největší možné uspokojení, které člověk může mít: nejen konzumovat, ale i tvořit, nejen brát, ale i dávat.

MEMENTO MORI

Ano, tak se to často psalo - v latině, pochopitelně - a znamenalo to "Nezapomeň na smrt!", což my študáci překládali rozpustile jako "Nezapomeň umřít!" Latina vůbec měla hezká přísloví: "*Mors est similis somno*" neboli "Smrt je podobná spánku" nebo "*Ars longa, vita breva*", volně přeloženo "Umění je věčné, život je krátký". A gladiátoři zdravili Césara "*Morituri te salutant!*" čili "Jdoucí na smrt tě pozdravují", což mohlo být bráno i ironicky. Lidé se vůbec tehdy zajímali o smrt víc, než dnes, kdy o ní sice hodně mluvíme, ale o to méně na ni myslíme. Krásný nápis jsem našel v kostnici jednoho kostela na Mělníce: "*Co jste vy, byli jsme i my, a co jsme my, budete i vy.*"

A věřte nebo ne, smrt je také částí života, ať už si to přiznáme, nebo ne. Jistě, různá náboženství nám říkají poměrně detailně, co s námi bude po smrti, ale ruku na srdce, už jste "tam" někdy byli? Celá ta informace je jaksi jen z druhé ruky, ale to už se nedá nic dělat. Říká se, že každý by chtěl do nebe, ale nikdo prý pro to nechce umřít. A tak tápáme a říkáme si: co kdyby . . . Jedna věc je ale jistá: umřít musíme a většinou naštěstí ani nevíme kdy. Statistiky nám sice říkají, jaké jsou průměrné věky v té či které zemi pro to či ono století či desetiletí, ale my dobře víme, že my sami nejsme žádný průměr: odejdeme možná dříve anebo zase později, ale asi ne jako ten průměr. A to je dobře: o tom "dříve" zatím nic nevíme a to "později" nám dává naději, že to bude co nejpozději.

Jinak je to když trpíme nevyлéčitelnou nemocí a doktor ví, kolik času nám asi zbývá. Tady na západě vám to řekne přímo, snad abyste si počítali minuty a využili je, pokud je ještě čas, snad abyste se postarali o rodinu, o příbuzné a podobně. Nebo abyste napsali ten román, co jste rozepsali a nějak nemohli dokončit či mohli navštívit Neapol a umřít, a já nevím, co ještě. A vidíte, s jídlem roste chuť a já osobně bych s jen tak s jedním cílem nespokojil. Kromě toho jsem v životě začal a nedokončil už tolik věcí, že bych musel žít ještě dobrou stovku let, abych to alespoň trochu dal do pořádku. Ne, asi bych si pak neřekl: teď jsem dopsal ten román, tak mohu umřít - žádný román mi přece nestojí za to umřít :-). Ani Neapol za to nestojí, i když ono známé přísloví nám říká opak. Jenže která Neapol - asi ta, kde procházíte ulicemi s prostitutkami nebo ta, kde vám ukradnou boty ještě na nohou. Rozhodně ne ta kolem přístavu, ta je tak krásná, že se vám tam naopak najednou hrozně chce žít. Byl jsem tam, věřte mi. Jenže většina z nás vede dost nezáživný život - asi jako ten tambur z Budějovic, který se - podle Švejka - oženil a umřel. A ani slavná smrt ten nudný život nezachrání.

Vzpomínám na román *Axela Muntheho*, doktora, který v Neapoli bojoval proti moru a pak napsal onu krásnou "*Knihu o životě a smrti*". Viděl jsem i jeho dům, ve kterém bydlel na ostrově *Capri*. V té knize také uvádí scénu, která na mě udělala velký dojem: uprostřed té hrozné smrti jednou uviděl v městě ženu, která kojila dítě a řekl si: "Vždyť ona ta smrt vlastně vůbec nevyhrává, pořád jsme tady, rodíme

se a přetrváváme". Nu dobrý doktor je už dnes pěknou řádku let mrtvý a jestli se někdo opravdu dostal do nebe, musel to být rozhodně on. On, který byl předtím módním (a slavným) doktorem v Paříži, ale kterému to nestačilo a odešel sem bojovat proti moru a sloužit lidem, tak jak to na něm chtěla jeho Hippokratova přísaha.

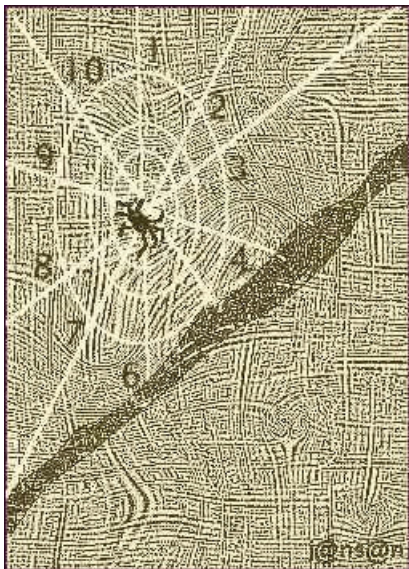
Ano, i když naši doktoři nakonec prohrávají jednotlivé denní boje - nikdo nejsme nesmrtelný - celkově vyhrávají. Srovnajme si statistiky z minulých let a uvidíme sami, čeho jsme docílili: některé nemoci téměř vymizely. Pravda, jiné se zase objevily, ale průměrný věk lidstva stoupá. Tak rychle, že už na to naše těla nestačí - jakoby nebyla na ten dlouhý život stavěna. Jenže tady zase pomáhá věda: transplantace nových orgánů a brzo i genová medicína jistě většinu těch problémů vyřeší. A co pak? Nevím a abych pravdu řekl, ani o tom nechci spekulovat. Řecký filozof Zenon řekl, že lidský život je jako kniha: nezáleží, jak je dlouhý, ale jak je dobrý. Obávám se, že s ním musím souhlasit. Jenže jak ocenit tu "kvalitu" života? Pravda, někdo může žít osmdesát let a nezažije tolik, jako jiný ve třiceti. Ale je v tom opravdu ten pravý smysl, jen "zažít" víc?

Ani to nevím; jen si jsem jistý, že naším odchodem prostě naše návštěva této planety končí a už z toho důvodu bychom se měli snažit udělat co nejvíc. Co nejvíc? Nu ono opět nejde o kvantitu, jako kvalitu. A to i když nemá smysl ptát se, kdo o nás bude ještě vědět za deset, za sto let. A pokud jsme slavní a budou o nás vědět, k čemu nám to bude dobré? Pak už jistě ne, ale budeme moci umírat s dobrým pocitem - ne, dost, zarazte mě, proboha! Nikdo přece neumírá s dobrým pocitem! Ne? A proč by neměl? Když už vím, že se nedá nic dělat, proč se s tím nesmířit a udělat si z toho všeho nakonec takovou *good-bye party*, večírek na rozloučenou? Staří stoici to uměli, a muselo to být docela fajn. Irové dělají zemřelým právě takovou párty, říkají jí "*wake*", i když už tím nebožtíka rozhodně nezbudí.

Vidíte, kam jsem se až dostal: pomalu bych nás naváděl, abychom smrt oslavovali. Ovšem tak jsem to nemyslel: jen žít bychom měli jinak. Tak, abychom si mohli už zítra, pozítří, nebo za pár let - prostě až přijde naše doba - říci, že jsme žili dobrý život a že jsme mu dali vše, co jsme mohli. Víc si nikdo ani nemůže přát.

KONEC SVĚTA SE BLÍŽÍ

Myslel jsem, že o to nechci přijít za nic na světě, ale přišel jsem; dokonce i o to *nic na světě* :-). Pravděpodobně jste to už uhodli: ano, konec světa, den zkázy, Apokalypsy a bůhví, co ještě. A nejen to: už jsem takhle pravděpodobně přišel o několik konců světa, bohužel.

Nuže, podle *Nostradama*, lépe řečeno podle *nostradámovců*, se to mělo stát 4 července minulého roku (kromě Spojených Států, ty mají ten den státní svátek, tam by to museli posunout :-). Tento *Muž Naší Madony* - přeloženo doslovně - to údajně předvídal už v šestnáctém století. Jistě, on si to mohl dovolit, protože budoucnost byla tehdy dost vzdálena a nikdo ho ještě ani teď nemůže do očí obvinít z omylu: datum přesně nevedl, to se jen hádá. Což je lekce, z které se dnešní předvídači budoucnosti ještě nepoučili.

Zatímco si můžeme říci, že se vlastně nic nestalo, není to pravda, stalo se toho dost. V *Abilene* v Texasu následovníci zpěváka Billa Hawkinse strávili den na modlitbách, očekávající příchod smrti. V Japonsku, Shoko Asahara, který už v roce 1995 byl v podezření, že vypustil plyn v tokijském Metru - rozuměj otravný - se utekl s následovnicí do hor, očekávaje velkou povodeň. Pro jistotu, kdyby se tato nekonala, prodloužil ten alarm na celý měsíc červenec.

Psychický mrak byl viděn nad Čínou - podle Internetu - a washingtonská psychička Jeane Dixon také tušila, že se něco stane a kdyby se to náhodou nestalo, tak už ví předem, že to bylo bude odloženo. Dokonce ví předem i na kdy: na 5 února příštího roku. Vždycky mi bylo záhadou jak úžasně přesné jsou ty předpovědi - dokonce i na den - když uvážíme, že se to pak vůbec nestane. Možná, že to ti předvídači jen špatně počítají? Co když ten Damus myslel úplně jiný kalendář? Třeba starý židovský nebo aztécký? Anebo dokonce oněch starých Egyptů?

Ale byli jsme tomu už blízko, že? Pamatujete na Hale-Bopp kometu? A na Charlese Schrameka, který dokonce vyfotil SLO (Saturn like object), zřejmě UFO, schovávající se za kometu? Což o to, my jsme to přežili, až na malou skupinu sebevrahů, kteří z nedočkavosti vypili čistící prostředek a odešli skrze Nebeskou Bránu (Heavens Gate). Dva týdny před jejich odchodem jsem měl interview s Alanem Halem, kde jsme se oba také shodli, že by se media měla snažit poučovat lidi, aby nevěřili prorokům zkázy.

Ale učedníci Brány byli všichni vysoce vzdělaní lidé, a podle mého nedávného interview pro Hurontarii (s Rickem Rossem, vyjednávčem z Waco) se zdá, že jsou tyto kulty nejvíce úspěšné právě při rekrutování lidí s vyšším vzděláním. S přicházejícím rokem 2000 jsme tu už měli i počítačovou paniku Y2K (armáda prohlásila, že udrží pořádek a jedna církev dokonce nabízela modlitby k tomu

účelu). Nu nestalo se, ale podle pana Scalliona, matka příroda bude velmi brzo zase hodně zlobivá. Nu já se jí nedivím: jestli si přečetla ty jeho nesmysly . . .

Také májský kalendář končí v roce 2012 a pak zřejmě z nedostatku dalších číslic všichni Mayové odejdou ke svému stvořiteli (kromě Karla Maye, ten odešel patrně k Manitouovi). Že se to může stát předčasně i nám ostatním, je předmětem mnoha spekulací. Astronom R.C. Monglard vypočítal, že to vlastně nebude rok 2012, ale 1997. Asi mi ten konec ušel - asi se to stalo, když jsme byl na dovolené nebo teprve na to ujít čekám, jestli se zase o nějaké to století spletl. Ale obávám se, že je to zase jeden konec světa v čudu. Ovšem protože nejsem májského náboženství, tak můj svět asi stejně ještě neskončí. Kromě toho máme v křesťanském kalendáři dost číslic k dispozici, takže to asi ten hlavní problém nebude.

Ale bylo by snadné shazovat na hlavu předvídačů následky mé vlastní nedbalosti. Přiznávám, že JÁ jsem to měl vědět, JÁ jsem si to zapomenul poznamenat v kalendáři a JĀ pak o to přišel. Jaký krásný ohňostroj jsem mohl u jezera vyrobit na oslavu konce světa! Můžete říci: "No co, přijdou ještě jiné konce světa!" Vám se to řekne, ale co když opravdu BYL ten úplně *konečný* konec starého světa? Co když už teď všichni žijeme v tom jiném, lepším světě? Zatím to naštěstí nepozoruji, ale jestli jste si něčeho takového všimli, nechte mi prosím Vás vědět, já možná ještě nějaké ty rachejtle koupím. Jedna věc je jistá: za každých dalších šedesát minut jsme zase jednomu konci světa o celou hodinu blíž . . .

KOMENTÁŘE Z ROKU 2001.

Jedeme nově - zakoupil jsem nový počítač - rychlost 750 MHz, s vypalovačem CDček, 20 Gigabytes disk a *Windows Millenium*, o jejichž kvalitě se občas zmíním, podle vlastních zkušeností (cizí neuvádím :-)). Napojili jsme se také na TV kabel, jehož rychlost je asi desetkrát větší než na analogové telefonní lince. To znamená, že se nám budou naše časopisy uploadovat (ládovat nahoru :-), vlastně pravda, jde to přes atelit!) desetkrát rychleji. Vy to ovšem moc nepoznáte, ale pokud se vám Hurontarie na všech našich mirerech stahuje pomalu - nebo na to nemáte čas, napište si nám - můžeme vám ji posílat poštou (viz návod níže). Novinka je také to, že od ledna u Příložníku (který poštou zasílat nehodláme - je moc dlouhý) si budete si moci rychle stáhnout celé číslo a to zazipované (jen text, ale zato všech článků - asi 50k). Kdo si chce přečíst všechny články a nechce vidět obrázky, si tak značně zkrátí čas, kdy musí být na netu.

V dnešním čísle najdete v sekci "Přečetli jsme" recenze dvou knih od puncovaných darwinistů, v únorovém čísle se pak podíváme zase na knihu jednoho puncovaného antidarwinisty. Takže budeme puncováni na obě strany :-).

Příhoda: Kupoval jsem známku pro našeho psa a musel jsem, jako vloni, vyplnit dlouhý formulář. Když jsem ho podával úřednici na radnici, přidal jsem k tomu malý papírek, počmáraný klikyháky. Co to je? - zeptala se udiveně. To je plná moc od naší fenky Tary - povídám - že mě právě pověřuje, abych jí koupil tu známku. Nejprve se zarazila, pak mi řekla vážně: ale to si z vás někdo udělal legraci. No já nevím, asi jo - povídám - když to přinesu zpátky, tak se mi vysmějí, ale nemohla byste to k tomu formuláři alespoň přicvaknout? Zasmála se a zřejmě plna vánoční pohody a zcela proti regulím, řekla: Já to teda do fasciklu přiložím. Právě jste mi vyhrála deset dolarů - povídám - já se totiž o ně vsadil, že vás přesvědčím, abyste to udělala :-).

Příhoda: Vánoce byly bílé - leden deštivý a sněžný, na okapech leží celé ledovce a při shazování těchže (nebo stačí 'těchto'?) jsem byl proklatě opatrný, abych nespádl. Pravý úraz se mi podařil až za týden, na silnici, když jsem uklouzl a zlomil si nohu v kotníku. A ještě v lýtku přeraženou vřetenní kost, ale na to přišli až za 14 dní, podle zásady: kdo hledá, najde. Takže tohle píšu víceméně ilegálně: zakázali mi totiž sedět tu počítače, prý se žene moc krve do nohou.

Vydali jsme novou knihu, je to "**NETSVĚT 2000**" a jsou tam všechny netsvětové články, co se objevily v Příložníku v roce 2000. NetSvět je soubor novinek z vědy, techniky a netu, to vše s naším komentářem.

V dnešním čísle najdete v sekci "Přečetli jsme" recenzi knihy básníka Yukonu, Roberta Service.

V dnešním čísle najdete v sekci "Přečetli jsme" recenzi knihy Lee Iacoccy: "Přímá řeč". Že nevíte, kdo to je? Nu tak si to přečtěte.

Založili jsme Klub Čtenářů KNIH OFF-LINE, zkráceně K-Č-K. Více o tom najdete ťuknutím na stránku knih a je tam i návod, jak na to. Prémiové knihy naší knihovny budou teď přístupné ke stažení jen členům klubu. Knihy i členství jsou stále ještě zadarmo, což si nám o něj napište. Zatím jsme přesunuli do členské edice K-Č-K jen 7 knih, ostatní jsou přístupné i bez členství na téže adrese. Minulý týden už také vyšla nová premiová kniha K-Č-K, "Paradigmata", je to soubor článků ze sekce "Pohledy", ano, z minulých ročníků Hurontárie.

V Neviditelném Psovi jsem uveřejnil dvoudílnou reportáž o bushpilotech a v jejich sekci Věda jsem dojel ukázky z knihy : "**Umíme diskutovat?**", která je mimochodem celá ke stažení zdarma pro členy našeho klubu KČK. Vy ještě nejste členy? Tak si přečtěte, jak se můžete členy stát a to zde. Jsou tam ovšem na stažení knihy i pro nečleny, to jen náš Klub KČK má u nás speciální edici. Členové klubu také dostávají pravidelný Bulletin o nových knihách. To vše zadarmo.

Vyšla naše nová elektronická kniha edice KNIHY OFF-LINE. Je to reportáž z Montany, její část vycházela nedávno v Příložníku, s fotkami od Ati Hurychové. Jmenuje se **MONTANA, MY LOVE** a je také ke stažení pro členy našeho klubu (pokud jste, napište mi o kód).

Ti z vás, kdo čtou Hurontarii i Příložník, si asi všimli, jak se od sebe oba časopisy liší. Vznikaly totiž ze zcela jiných důvodů: Hurontarie z potřeby autora, z jeho pisatelských ambicí a ten druhý časopis spíše jako ezin, kde budou přispívat hlavně druzí. Rozdíly jsou ale daleko podstatnější: Hurontarie se dá vytisknout (nebo uložit) celá naráz, což vyhovuje těm, kteří si ji rádi přečtou celou, ale nemají čas si ji číst celou naráz na Netu, nebo ji číst po částech a pořád skákat na Net. A tak jako je nejlepší pohodlí lahvové pivo doma, mohou si ji nahrát třeba na harddisk nebo i floppy a číst si ji později, v klidu. Jak? Nahoře na prohlížeči je File, Save a je to. Z toho důvodu má také málo obrázků, které by zabíraly mnoho času ládováním a musely by se ukládat ještě vedle textu, tedy zvlášť.

Pro ty, kteří ani na to nemají čas, zasíláme celé číslo e-mailem a můžete ho pak vidět v prohlížeči tak, jako když jst ena netu. Také obsah je vážnější, od filozofie až po eseje, od povídek až k recenzím nových knih. Kromě toho máme archiv, který zahrnuje celá čtyři léta existence časopisu, dokonce i jeho "anglickou" periodu. Pokud si chcete otisknout jen část Hurontarie, není nic jednoduššího: musíte tu část ovšem nejprve myší osvětlit (highlightovat) a po klepnutí na "Print" (či Tiskni) se vám objeví menu tiskárny, kde ťuknete na "Print Range" ... Selection (Tiskni, výběr). Otiskne to pak jen osvětlenou část, a přesně tak, jak je to na obrazovce..

Příložník na druhé straně je převážně lehké čtení, semtam i legrace (někdy snad až moc), a hodně obrázků a článků. Tam se vyplatilo dělat každý příspěvek na samostatnou stránku. V těch si pak vybíráte, listujete či je přeskakujete :-). Chcete-li si něco uložit či vytisknout, pak je to vždy jen ta jedna stránka, jeden příspěvek. To by ovšem mohlo způsobovat potíže těm, kteří by si chtěli uložit vše. Proto ještě s každým číslem vychází i jeho "celá" verze, zazipovaná ke stažení. Musíte si ji odzipnout a je ovšem bez obrázků, ty by zabraly dvakrát tolik času - pokud vás nějaký zajímá, stačí na něj na Netu v příspěvku ťuknout pravým tlačítkem myši a uložit. Budete-li jej pak mít ve stejné složce jako patřičný článek, naláduje se vám do prohlížeče (browseru) přesně tam, kam na stránce patří. U Příložníku držíme aktivní jen tři poslední čísla, na archiv bychom dnes už potřebovali nejméně 50

megabajtů (brzo budem oslavovat 50 číslo!) a to nám žádný provider už zdarma nedá. Vyřešili jsme to jinak: pravidelně svazujeme články se stejným námětem do elektronických knih, které pak - i s obrázky - zpřístupníme našim čtenářům.

Co dodat? Několikrát jsme uvažovali jeden časopis ukončit - je s tím opravdu dost práce - ale podle počtu čtenářů je vidět, že jsou oba stejně populární. Někdy se sice z nedostatku času uchýlíme i k okopírování nějakého příspěvku z jednoho našeho do druhého (našeho) časopisu, ale to je málokdy a ještě s časovým odstupem nejméně rok.

V Neviditelném Psovi (Věda) jsem uveřejnil článek "Technika versus kultura" a také "Boj o život, jak ho ještě neznáme". V "civilním" Psovi pak vyšly moje eseje pro ArtForum, o díle malířů *Oldřicha Kulhánka a Ladislava Kuklíka*. Ta druhá obzvláště vyvolala značný zájem, neboť přilákala ke čtení přes dva tisíce čtenářů, což je rekord i pro Psu (snad proto, že se jednalo o akty :-). Zato moje satira "Nehollywoodské scénáře" byla napadena - ne každý chápe, že se dá dělat sranda i z Hollywoodu. legraci.

Vyšla také nová kniha naší edice KNIHY OFF-LINE, s názvem **ILUZE A VIZE** a je ke stažení pro členy klubu - jsou to články o vědě a technice vůbec.

- Náš mirror NBCI nás vypekl a bez oznámení se uzavřel jako šnek do ulity. No prosím, už před měsícem ho někomu prodali, ale alespoň nám mohli dát možnost, abychom mohli nechat linky na nové lokace. Ale co, vytvořili jsme si nové adresy a sice hned dvě - i když náš mástrsajt v Čechách (Cement) stále pracuje dobře a za to jim buď náš srdečný dík.

Moje eseje, o díle fotografa *J. Mouchy* a malíře *Ivo Křena* byly publikovány v ArtForu.

Vyšla také nová kniha naší edice KNIHY OFF-LINE, s názvem **ALOHA** - jsou to reportáže z autorova pobytu na Havaji.

Vyšla naše nová elektronická kniha v naší výběrové sérii KČK naší edice KNIHY OFF-LINE, s názvem **UMÍME SE UČIT?** Kniha pokračuje v duchu předešlé knihy "Umíme diskutovat?" a doporučujeme ji každému, kdo se kdy učil, učí nebo bude učit - je tam vše, co vás škola nenaučila, totiž **JAK** se učit. Kniha je zdarma ke stažení pro členy klubu KČK, členství je zadarmo a členem se může stát každý.

- V Neviditelném Psovi (Věda) jsem uveřejnil tři články: Intermezzo o inteligenci; Stroje, které tvoří a Subliminální sugesce. Moje esej o díle skláře *Jana Exnara* Dimenze ve skle je publikována v ArtForu a vyjde i v Neviditelném Psovi.

Před čtrnácti dny vyšla naše nová elektronická kniha v edici KNIHY OFF-LINE, s názvem **ŠLA PŘEDE MNOU** Je to sbírka milostných básní, která vyšla kdysi v Hurontarii, s autorovými grafikami. Kniha je zdarma ke stažení pro všechny.

V Neviditelném Psovi (Věda) vycházel můj seriál "Umíme se učit?" - jen čtyři pokračování a pak jen

reference na stejnojmennou knihu, která už vyšla (viz minulou Hurontarii). Je to vlastně moje náborová akce, jak získat nové členy Klubu KČK.

Moje esej o díle grafičky *Hany Čáповé* ZRCADLENÍ byla publikována v ArtForu. Výstavu najdete na jejich sajtu a má vyjít i v Neviditelném Psovi.

Humor bez legrace: Michal Málek kdesi objevil někde komentář, kde prý komusi vadilo, že Hurontarie má jen jeden gifový obrázek (no jsou tam tři animované a jeden statický, ale to je právě náš úmysl, ušetřit čtenářům čas při stahování na Netu). Ten "komus" mi připomíná prohlášení biskupa ze "Svaté Jany" od G.B. Shawa (když si prohlížel nějaký rukopis): "Taková krásná kniha, plná obrázků! Jenže dneska lidé spíše knihy čtou..." Ano, ale my jsme literární časopis, be slabikář - a kdo chce obrázky, má jich plno v Příložníku. Hurontária je jen na počtení, v klidu a teple. A ještě něco: kdo si chcete Hurontarii uložit "na doma", stačí ji chytit na prohlížeč, "browser", a pak otevřít nahoře File, Save (nebo česky: Soubor, Ulož) a můžete si to nahrát na disk, odtamtud třeba na floppy a prohlížet v klidu, bez internetu, tak jak se vám to hodí. Nebo si to ťuknutím na Print vytisknout - proto nechceme obrázky, pane "komus"! Kdo si nemůžete chytat Hurontarii v práci, neboť vám to nedovolí, těm ji posíláme na žádost poštou zdarma - a vypadá tak, jako na netu, i s barvou! Nejsou tam vůbec žádné obrázky, ale jak už jsem napsal, o moc nepřijdete :-).

Před čtrnácti dny vyšla naše nová elektronická kniha v edici KNIHY OFF-LINE, s názvem **ZÁHADNÝ RUKOPIS** a je to příběh téměř detektivní o Voynichově rukopisu, který on ani nenapsal a který nikdo neumí přeložit. Je to ale skutečná historie a stopy vedou do Prahy. . Kniha je zdarma ke stažení, ale jen pro členy klubu KČK. Členem se může stát každý a členství je zadarmo. P

V Neviditelném Psovi (Věda) vychází můj seriál "Záhadný rukopis" - viz oznámení výše. Je to vlastně opět moje náborová akce, jak získat nové členy KČK.

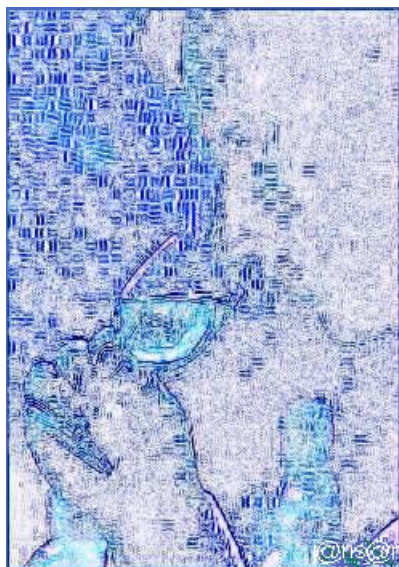
ANO, TOTO JE POSLEDNÍ ČÍSLO HURONTARIE. Proc? To si přečtete níže. A protože Hurontarie končí, doporučujeme vám naladit se od 20 prosince na Příložník, který je dělán v podobném duchu, ale s obrázky, grafikou a různými žánry. Také naše knižnice KNIHY OFF-LINE bude pokračovat vesele dál.

Před čtrnácti dny vyšla naše nová elektronická kniha v edici KNIHY OFF-LINE, s názvem **THE OLD COACH ROAD**. Také prosím nezapomente, že se můžete stát členy čtenářského klubu KCK - členem se může stát každý a členství je zadarmo. Napište si mi o členství na hurychj@tnt21.com a připište o kterou knihu máte zájem (a proc si myslíte, že by vás zajímala), rád vás zapíšu do KCK a budete dostávat pravidelně Bulletin. Více o tom najdete na stránce KNIHY, viz nahore.

A jako obvykle, je tu ještě vánoční dárek, celý ročník Hurontarie 2001 zazipovaný ve formě knihy a je ke stažení pro každého z naší stránky knih. Po stažení ho odzipujte do zvláštní složky a otevřete z ní index.htm ve svém prohlížeči). 20ho prosince vyjde ještě v klubu KCK další kniha s názvem "**MANAŽÉRI BEZ MANÉŽE**", ale o tom se už dočtete v Příložníku či Bulletinu.

POČÁTKOVÉ NAŠÍ INTELIGENCE

Nevěřte vědcům, kteří tvrdí, že opice začaly myslet, až když slezly se stromů nebo dokonce až když začaly pracovat. Ne, opice začaly přemýšlet, když jednu z nich napadlo, že by jí ta druhá mohla odpomoci od vší. Opičí ruce se totiž výborně hodí k této velice společenské a téměř lidské činnosti. Už jste jistě viděli v zoo opici, jak se touto zábavou zabývá a jak nesmírně důležitě se přitom tváří. Připomíná mi to vážnost sousedek, s jakou drbají novou, přistěhovalou rodinu, teda na rozdíl od opic jen slovy, pochopitelně .

..

Ostatních zvířata musí používat na drbání kmeny stromů a podobně, to jen opice (a lidé) se mohou podrbat skoro na celém těle, neboť jak už jsem naznačil, mají ruce - dokonce šikovnější, než někteří lidé.

Tuhle spojitost s opicemi jsem sice znal už dříve, ale na to evoluční vysvětlení jsme si museli počkat až na pana Darwina, který, když se jednou ráno po flámu probudil, vykřikl: "Heuréka! Člověk taky povstal z opice!"

Ale vážně: kde začíná a kde končí inteligence? Na to zatím nemáme měřítko. Myslím takové měřítko, jako to, že třeba "když mluví děla, mlčí múzy". To se stačí jenom zaposlouchat a už víme - hele, střílí se, tak to asi budou chudinky múzy zase hodně dlouho zticha. Jisté je, že inteligence končí tam, kde začíná bláznec. Což mi připomíná, že kdosi řekl, že rozdíl mezi bláznem a umělcem je jen v honoráři, ale tomu bych nevěřil, byl sám pořád bez peněz.

Ještě horší je to s určením počátků inteligence. Použil jsem v titulu archaický tvar "počátkové", abych poukázal na to, že už to bylo hrozně dávno :-). Chtělo by se říci, že inteligence tu je od věků do věků, ale to není pravda - všichni víme, že jenom blbost je nekonečná. Nu dobrá, snad bychom alespoň měli vědět, kdo je a kdo není inteligentní. Nu to je opravdu jednoduché: inteligentní jsme MY a neinteligentní jsou ONI. Jiný zajímavý fakt je, že kdo se blbý narodí, tak jím většinou zůstane. Blbost je totiž nemoc, která se léčí jen sebepoznáním - a kdo je blbý, ten to nikdy nepozná. Naopak kdo se chytrým narodí, může ještě navíc klidně zblbnout. Není divu, že je kolem nás tolik blbosti.

Jiná otázka je, k čemu je teda dobré být inteligentní. Přiznám se, že tohle také nevím. Když jsem po spřátelené invazi utekl do Anglie a z nedostatku jiné práce tam chtěl mýt okna ve výškových budovách, bylo mi naznačeno, že jsem na to jaksi "převzdělaný". Namítl jsme jim, že umím také docela dobře dělat blbého. Ujistili mě, že na to mají svoje lidi, ale že mi teda tu práci dají, když nebudu dělat ani chytrého ani blbého, ale jen mýt okna. Inu Angličané. Myslím ale, že mi tu práci dali hlavně proto, že na mě bylo vidět, že jsem už celý týden nejedl a báli se, že tam hlady omdlím - což jsem měl mimochodem při své zoufalosti také v úmyslu :-).

Také později, to už na lepší práci, v Kanadě (u jedné malé firmičky), mi bylo zdůrazňováno, že jako inženýr nemohu být placen za přesčasy. Na druhé straně ale chtěli, abych tam zůstal po práci - jak prý by to vypadalo, abych to v pět zabalil jako nějaký obyčejný, leč "zunionizovaný" (ta čeština!) dělník. Tehdy jsem teprve pochopil správnou definici inteligenta: *je to člověk, "který je dost nadaný, aby mohl dělat skoro vše a dost blbý na to, aby to také dělal"*.

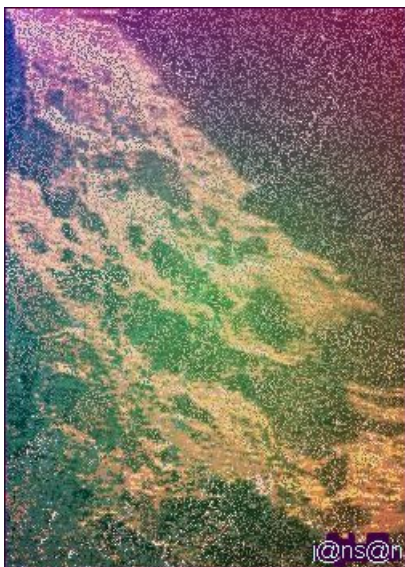
Ještě později, to už ve státním podniku, mi při žádosti o přidání bylo řečeno, že mám být spokojen, že mám nadání a nechtít navíc ještě nějaké přidání. To prý dostane Khódl, protože on se snaží a dělá teď už o 10 procent víc. Naznačil jsem, že já za stejnou dobu udělám ale třikrát víc, než on. No vidíš, řekli mi, tobě to jde lehce, ale on se chudák musí na těch 10 procent sakramentsky snažit a nadřít. Chtěl jsem jim vysvětlit, že všichni víme, že čím víc Khódl dře, tím víc průšvihů nadělá, takže bude možná lepší, když bude dělat méně. Pak jsem to ale vzdal - moudřejší ustoupí (a blbější vyhraje).

Napadlo mi totiž už dávno, že nadání je asi určitý druh prokletí: zatímco blbečkové dostávali přidáno, já pořád jenom makal. Když mi to tehdy - už u té malé firmičky - došlo, tak jsem kvitnul a hele, za rok ta firma zkrachovala. Pak jsem to provedl ještě čtyřikrát, takže jsem za třicet let "přivedl" na mizinu pět firem, dvě z nich dokonce mezinárodního formátu :-). A dokonce to nic nechtělo, jen to, že jsem už pro ně nepracoval! Patrně jsem tam byl jediný člověk, který ještě pracoval. Ano, přátelé, moje sobeckost způsobila, že jsem odcházel a zanechával práci v rukách lépe placených Khódlů, kteří pak ty firmy zruinovali! Jenže, řekněte sami: co jsem mohl dělat?

MÍT ČI NEMÍT?

Historicky vzato, lidé přišli na svět ještě před jejich majetkovými požadavky. Mohu to dokázat ovšem jen nepřímo, z pozorování zvířat, tedy hlavně naší psiny Tary. Ta se totiž stará jen o svůj život a o potravu, i když ne vždy v tomto pořadí důležitosti. Když totiž někdo ohrožuje její zdroj, je ochotná za to i ten vlastní život obětovat. O obsah své misky se zásadně s nikým nerozdělí a navíc ještě projevuje náznaky teritoriálního vlastnictví. Jinými slovy, chrání si místo kde loví (i když většinou jen z té misky) či kde přespává, a to i když ví, že vlastníky jsme vlastně my; že nás obveseluje jen za byt a stravu. Jinak po ničem, co by mohla vlastnit, ani netouží a z hračky, kterou jsme jí koupili, se dlouho neradovala, hlavně asi proto, že se nedala sežrat.

Jen jednou jsem u ní viděl náznak, že projevila zájem čistě soukromo-vlastnický. Luxoval jsem v kuchyni a při té příležitosti jsem vyluxoval i pohovku, na které má Tara dovoleno občas ležet, ale jen když je tato přikryta tlustou dekou - abych nemusel to luxování dělat moc často; deka se totiž dá vyklepat. Po vyluxování jsem ale zapomněl tu deku tam dát zpátky a dělal jsem zase něco jiného. Tara zatím seděla na zemi a čekala. Když jsem ji vyzval, ať si vyskočí na pohovku, ukázala mi očima, tak jak to psi dělají, nejprve na pohovku a pak na deku, která byla odložena na židli. No prosím, zdálo by se, že si tam bez té deky netroufala, ale já si myslím, že prostě chtěla "svou" deku, o kterou jsem ji - podle jejího názoru - asi ošidil.

Soukromé vlastnictví si u lidí bohužel takto dvojsmyslně vykládat nemůžeme. Už malá děcka si berou určité věci za své a mlátí sourozence, kteří si s nimi chtějí hrát, hned něčím těžkým po hlavě. U dospělých se tomu říká *kapitalismus*. Chytrý bratr se pak tajně připlíží a věc sourozenci ukradne. Vezměte si to ve velkém a máte *komunismus*.

Pochopitelně všichni víme, že tou hlavní příčinou zla je právě ten majetek, lépe řečeno "touha ho mít". Hamlet si mohl říkat "Být či nebýt?", protože on už majetek měl. Před námi, co ho nemáme, dnes stojí jiná otázka: "Mít či nemít?" A když mít, tak "víc či nevíc" - pardon, "nejvíc"? Opět se na to podíváme historicky: existuje totiž jeden druh zvířat, který se vyznačuje shromažďováním hodnot. Říká se jim hraboši, protože oni hrabou, zahrabou a vyhrabou, přičemž - jako třeba veverka - polovičku toho, co kde zahrabali, pak ani nenajdou, díky ztrátě paměti. Také lidi hrabou, až nahrabou. A ti, co si nahrabou hodně, jsou pak uznáváni a váženi. Ne jako hraboši, ale jako zasloužilí členové naší společnosti. Ano, společnosti, která si vůbec neříká hraboši, ale "lidé moudří" (to je plurál od *homo sapiens*). Že si přitom hodně fandíme, je nasnadě, ale sám problém zůstává: v podstatě jsme všichni také jen hraboši, i když někteří jenom ti chudší, třeba polní či lesní.

Řešení ale není tak jednoduché, jak by se zdálo - odstranění pana továrníka Hrabala by zbavilo společnost nejen Hrabala, ale i továrníka. Jinými slovy, jak se říká na západě, vytili by s vaničkou i dítě. Pan továrník Hrabal měl totiž jednu dobrou vlastnost: on totiž nejen hrabal, ale také vyráběl a tím, jak se poněkud nepřesně říká, dával lidem práci. A protože mu ta fabrika patřila, tak se také staral, aby mu prosperovala, jinak by i on ztratil svoje zrní a nakonec i tu fabriku. Když mu ji komunisti zabrali, přišel národní či jiný správce, kterému pak hrozila při špatné správě jen ztráta toho zrní (tj. místa) a to ještě jen dočasně, než si najde jinou komunistův spížírnu. Tak to šlo do té doby, než znárodnovací hraboši vyrabovali i tu poslední spížírnu, protože jak známo, hraboši obilí nesázejí, jen shrabují.

A tak jsme uprostřed začarovaného soukromo-vlastnického kruhu, ve kterém se motáme už pěkných pár tisíciletí. Protože, jak zpívala jedna zprofanovaná písnička, *práce je matka pokroku*, ale už zapoměla dodat, že *člověk je jeho otec*. Lidstvo totiž pořád - jak známo - narůstá a také pracovní možnosti musí narůstat, protože by se ten nový přírůstek lidstva neuživil, a to doslova. Z existence t.zv. *třetího světa* je vidět, že se nám to vůbec nedaří, zřejmě proto, že totiž nestačí tam dávat jen nějaké podpory, ale hlavně jim tam postavit fabriky, aby se mohli uživit sami. Jen tak mimochodem, který je vlastně ten druhý svět? Mám takový dojem, že to měl být ten komunistický, ale ten už se přece rozpadl, neměli bychom to tudíž pro přesnost zase nějak přecíslovat?

Ale zpět k naší otázce. Tak teda: *mít či nemít*? A když mít, tak kolik? Jeden ze sloganů kdysi byl: "*Každému podle jeho zásluh*" a zásluhami se ovšem mínilo členství v partaji, konexe a udavačství. I přišli s heslem ještě generóznějším - mělo se nadílet "*Každému podle jeho potřeb*." Jak to dopadlo, už víme: pseudodělnická aristokracie "potřebovala" ovšem daleko víc, než prostý lid, na který už zase ten blahobyt nezbyl. V podstatě nebyli ti jánošíkové o nic lepší, než kapitalisté - jen blbější, protože museli svoje pozice udržovat ještě navíc diktaturou, která se, jak známo, neudrží věčně.

Třetí cesta navrhovala ještě jiný způsob řešení: Bible totiž říká: *Spíše projde velbloud uchem jehly, nežli přijde boháč do nebe*. Ač to bylo míněno jen obrazně, vyrábíme od té doby jen jehly s obrovskými uchy. Asi to pracuje, protože počet boháčů, kteří se rozhodli rozdat před smrtí svůj majetek chudým, by se dal na prstech spočítat. Jinými slovy, prebendy se vždycky nějak obrebendí a pán Bůh se prý dá nějak umluvit. Podivný svět, kde má lidská hrabivost větší sílu než slovo Boží :-).

Ale vážně: strašení stejně nepomáhá, snad jen u malých dětí a ještě ne nadlouho, protože i ty jednou vyrostou. Dospělým by ovšem mělo stačit ukázat, kolik neštěstí bylo způsobeno touhou po majetku, třeba jen samotnými válkami. Mělo by jim stačit ukázat, že neplatí pravidlo: "Kolikrát máš víc než já, tolikrát jsi lepším člověkem". Měli bychom přesvědčovat lidi, že si do nebe, do pekla, nebo do krematoria (podle toho, kterou cestou si vybrali) neberou s sebou nic z toho, co si nahrabali. I z toho největšího faraóna zbyla jen moly rozežraná mumie a pár zlatých suvenýrů, které si pak rozebrali zloději nebo archeologové.

Jenže tohle všecko by vyžadovalo velký výchovný proces a pochybuji, že by se na světě našlo na to dost vychovatelů. Možná i proto, že by museli jít v té chudobě příkladem.

DAR ČI TREST?

Jsou lidé, kteří svůj život považují jen za jakýsi trest - snad za jejich hříchy v minulém životě, snad proto, že si nijak neumí vysvětlit tu sérii problémů a potíží, která je pronásleduje. V tom druhém s nimi souhlasím - vysvětlení pro to není, snad jen to, že Štěstěna obdarovává některé a Nešťěstěna zase ty druhé. Jistě, někdo máme štěstí, někdo zase ne, ale v průměru by se to mělo střídat tak, abychom dostali všichni stejně obojího, aby byla, jak se říká, spravedlnost. Jenže tak to ve skutečnosti není: můj soused vyhrál už dvakrát v loterii, já ještě vůbec ne. Snad je to proto, že si nekupuji losy nebo co, faktem zůstává, že on to stejně všechno utratí, zatímco já už jsem na těch nekoupených losech ušetřil jistě pár tisíc. Ty ale zase utratím jinak a tak to jde pořád dokola a oba nakonec nemáme nic.

Ano, děláme chyby, někdo jenom ty veliké a jiný ty ještě větší a my ostatní ty největší. A někteří z nás dokonce pořád ty samé. Pravda, na první pohled to tak nevypadá: znám jednu paní, které ukradli kredit-kartu, pak ji zase napálili podvodníci, když jí draze prodali "pozlacené" tužky s monogramem, který se brzo začal loupat a ještě ji nakonec mechanik v moto-servisu započítal dvakrát tolik, než měl. Ovšem všechny ty případy jsou vyjádřením jedné, jediné chyby: *nesmyslné důvěry*, hraničící až s prostomyslností, lidově řečeno blbostí.

Její celý život je tedy jedno veliké peklo: všichni ji ubližují, okrádají, klamou. Nikdy ji nenapadlo, že vina je na ní, že - podle jedné teorie - takoví lidé vlastně sami přitahují zločince. Jak to řekl jeden renomovaný král zlodějů, který ve věznicí napsal knihu, jak ochránit váš dům proti vloupání: "Zloděj jde tam, kde je menší obtížnost a riziko. Nepočítejte, že ho dobře zabezpečený dům zastaví - ale vám stačí, když ho nasměrujete jinam, třeba k vašemu sousedovi." Bráno z tohoto hlediska, musím se vlastně té paní poklonit: ona se obětuje i za mě.

To, že my jí občas pomůžeme, když je v trablech, to už ta dobrá paní nějak nepočítá: dobří lidé, to je přece normální věc. Ale vysvětlete jí, aby si dávala větší pozor - hned vás zařadí také mezi své nepřátele. Přísloví "každý svého štěstí tvůrcem" sice už dávno neplatí, ale dovolil bych si tu prezentovat opravenou verzi "každý svého neštěstí tvůrcem". To ovšem jen pro ty, kteří věří, že člověk má svobodnou vůli, že to není zlomyslný osud, který mu tohle všechno dělá jen proto, že si na něj zasedl, jak říká ta paní. Osobně si myslím, že je příliš domýšlivá: ten osud má přece plné ruce práce se mnou :-).

Ale o tom jsem tu nechtěl psát. Jak už jsem uvedl v nadpisu, šlo mi o to, zafilozofovat si, zda je náš život opravdu trest nebo zda to není spíše dar, kterého si neumíme vážít. Mnozí z nás najdou na tu otázku odpověď až těsně před smrtí, někteří vůbec ne. A jsou takoví, které to ani nezajímá. Což je škoda - na tom všem se dá totiž založit *filozofie života*. Pokud je život trest, nemá ho ovšem cenu žít, to

snad jen pro ty, co věří, že po testu přijde vykoupení.

Když si připomenu, kolik mých kamarádů a kamarádek už odešlo do "věčných lovišť" - ten název se mi zamlouvá, ovšem za předpokladu, že tam budou také po lese běhat polonahé Diány s lukem - pak si musím říci, že byl ke mně osud milostivý. Ovšem jen z předpokladu, že delší život není jen delší trest. Jenže je-li život dar, tak proč za něj neděkujeme a nevážíme si ho, jako u jiných darů? Pravda, on k nám přiběhl zdaleka, jakoby náhodou a ona manželská dvojice rodičů, která se potkala - jak říkají Angličané - jako dvě lodi, co se míjejí ve tmě, na tom měla je malou, krátkou zásluhu.

Znám lidi, kteří proklínají okamžik, kdy se narodili, ale nijak se nezdá, aby to pospíchali napravit, jinými slovy, nemyslí to nijak vážně. A to je dobře, protože ještě mají čas pochopit, jaký nesmysl říkají. Tak či tak, život je opravdu jakýsi dar a "darovanému koni na zuby nekoukej". Pravda, náš život je často těžký, neveselý, někdy dokonce i nesnesitelný. Ale pořád je to ještě život, něco, co se nám přihodí jen jednou a pak to zase odejde. A někde mezi tím začátkem a koncem stojíme my a nevíme, co si o tom všem máme myslet.

Je-li to ale dar, naskytá se ještě jedna otázka: za dary obvykle býváme vděční. Doktorovi, který nám zachrání život, rozhodně vděční jsme. Ale za život? Rodičům, za tu krátkou chvíli sexuálního opojení, která by už sama měla být vlastně jejich odměnou? Jistě, za jejich péči jsme vděční, ale na rozdíl od všeobecného rčení nám ten život ve skutečnosti nedali, ale jen umožnili. A přece můžeme být za život někomu vděční - ano, *sami sobě*. Zní to možná jako nesmysl, ale proč ne? Proč bychom si nemohli být vděční? Jak? Nu udělejme tolik, kolik můžeme a radujeme se ze všeho, z čeho můžeme - další taková příležitost k radosti se naskytne málokdy. A neplačme nad každou maličkostí. Plakat předem je moc brzo a brečet až potom je už zase příliš pozdě. Pravý stoik bere život tak, jak mu přichází, takový, jaký je - to vše ostatní jsou jen naše emoce.

Krásnou historku popisuje v jedné ze svých knih *Robert Fulghum*, kněz, rockový hudebník, filozof a spisovatel - a také člověk veskrze moudrý. Jako student pracoval kdysi v nějakém letním táboře, kde byly hrozné podmínky: pršelo, jídlo mizerné, bolely ho zuby a ještě navíc ta otrava! A tak naříkal, jaké mu život dělá problémy. Stěžoval si i jednomu staříkovi, který kdysi prodělal hitlerovský koncentrák. A ten mu to vysvětlil: "To, co ty máš, chlapče, to nejsou žádné problémy. Problém by byl, kdybys ztratil nohu, kdyby ti zemřela dcera nebo shořel dům. To, co máš ty, jsou jen *inconveniences*, nepříjemnosti."

Ano, každý máme v tomhle našem pozemském životě plno těch pozemských nepříjemností. Člověk ale musí projít opravdovým peklem, aby pochopil, že tento náš "očistec" není zase tak úplně špatný. Každý den nemůže být jako v nebi - a ruku na srdce, na co bychom se tam pak ještě mohli těšit? Ano, život je dar, *dar naděje* a je jen na nás, co s tím darem uděláme.

PARADOXY A PARADIGMATA.

Chuckey, náš net-opičák, se objevoval neúnavně v každém čísle Hurontarie a jednou či dvěma větami tam házel perly své opičí moudrosti. Protože jsme ty jeho výtvoř museli nějak nazvat, dali jsme tomu název "Paradoxy a paradigmata", ačkoliv někteří čtenáři navrhovali spíše název "Paradogmata". Neberte ho teda příliš vážně.

1998

Každá velká láska vlastně končí tragicky: buď se rozejdou nebo se vezmou.
Moje žena nikdy nenechává na zítra, co mohu JÁ udělati dnes.
Moje žena nemůže zapomenout den, kdy jsme se prvně potkali - ačkoliv se o to pořád snaží.
Televizní předpověď počasí je velmi přesná, ovšem kromě doby a místa.
Dnešní mladá generace opic je hrozně zkažená. Já se obávám, že se z nich ještě jednou vyvinou lidi. . .
Znalost bez zkušenosti je jako automobil bez kol. Zkušenost bez znalosti je jako kola bez auta.
Máme s manželkou společné konto v bance. To znamená, že jdeme oba napůl: já tam peníze ukládám a ona je vybírá.
Já vůbec nejsem obézní, já jsem jen příliš krátký na svou váhu.
Ten chlapec se jmenuje Darwin a nazývá se to 'O ovulaci podruhá'...
Kluk se nám nevyvedl. Byli jsme pro něj moc primitivní, tak se sebral a odstěhoval se někam až k Neandertálu...
Myslím, tudíž jsem. Idioti nemyslí, takže nejsou.
Svoboda projevu? A proč mi tedy u soudu řekli, že mám právo mlčet?
Strýček Sasquatch? To je černá ovce naší rodiny.
Pivo je pro pití a život pro prožití.
Teorie relativity: všechno je relativní, jen blbost může být také absolutní.
Dva polovodiče nedávají dohromady jeden vodič a dva polo-inteligenti jednoho inteligenta."
Opakování je matka moudrosti nebo příznak senility.

1999

Můj strýček žije na hradě, kde mají strašidla. Některá dokonce ještě žijí.
Chytrým se můžeš narodit, ale moudrým se musíš stát.
Hledáme teď inteligentní život ve vesmíru - tady na zemi je ho proklatě málo..
Mám daleko lepší vkus než moje žena. Posuďte sami: já si vzal ji, zatímco ona si vzala jen mě.
Říká se, že jsme to, co jíme. Znamená to snad, že nejlepší lidé jsou kanibalové? A kdo jsou pak ti, co jedí vepřové?
Před 600 lety bylo politicky správné říkat, že je země placatá.
Všichni lidé se narodili se stejnými právy, to jen někteří ještě navíc do bohatých rodin.
Arogance je mladší sestra ignorance.
Tomu říkáte nějaká volba, pane Darwin? Buď vyhynout nebo se vyvinout v člověka?
Šestý smysl je nesmysl.
Existují dvě vědy, které pracují proti sobě: ekologie a gynekologie.

Říkají, že se moc lituji. Jenže já jsem pro to opravdu ta nejlepší osoba - nikdo jiný to tak neprocítí, jako já.

2000

Jeden velký opičí filozof kdysi řekl: Opičím se, tudíž jsem.
Moje žena má hezký hlas, ale zřídka mi něco hezkého řekne.
Když se archeologové prokopali do hrobky, zjistili, že už byla jednou vyloupěna.
Léčení blbosti jakožto nemoci se zatím nedaří hlavně proto, že to vyžaduje sebepoznání. Blbec ale sám nemůže poznat, že je blbec a těm, co mu to říkají, bohužel zase nevěří.
Když mi dáváš slova do úst, nediv se, že je pak na tebe plivám zpátky.
Blahoslavení chudí duchem, jejich je království pozemské.
Svoboda? Já mám asi tolik svobody jako svobodná matka!
Já a rasista? Já jen nesnáším kočkodany! Kočky a Dáni mi nevadí.
Ošklivým opicím říkej, že jsou hezké a hezkým opicím, že jsou chytré.
Lido-op, to chápu, ale co je to opo-lid?
Moudrý je ten, kdo něco ví a chytrý je ten, kdo o tom nemluví.
Kdyby měla blbost křídla, tenhle podnik by byl letiště.

2001

Je osvěžující, jak se názory staré a mladé generace alespoň v jednom shodují: obojí si myslí o těch druhých, že jsou idioti.
Život začíná, když vaši děti opustí domov a váš pes umře.
Každá válka končí mírem. No jo, ale také jím začíná.
Příležitost dělá zloděje, neopatrnost vězně.
Život se skládá jen z nadějí a zklamání. Ale kdyby nebylo toho zklamání, nebylo by ani potřeba naděje.
Mozek? Opičit se dá i bez něj!
Lidé se dělí na muže, co loví zvěř, a na ženy, co loví muže.
K hádce je potřeba dvou blbů, k přednášce stačí jen jeden.
Manželství je jako obléhaná pevnost: ti, co jsou venku, chtějí dovnitř a ti, co jsou uvnitř, chtějí ven.
Někdy si říkám, že práce poopičila člověka.
Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když utne.
Všecko se dá přežít, musíme jen žít dostatečně dlouho.
